

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

KDH vo volebnom období 2002-2006

2011

Diana Kissová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

KDH VO VOLEBNOM OBDOBÍ 2002-2006

Bakalárska práca

Študijný program: Európske štúdiá

Školiace pracovisko: Katedra politológie a európskych štúdií

Školiteľ: doc. Mgr. László Öllös, PhD.

Nitra 2011

Diana Kissová

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela veľmi pekne pod'akovať môjmu školiteľovi doc.
Mgr. László Öllösovi, PhD. za užitočné rady a ochotu pri konzultovaní.

Abstrakt

KISSOVÁ, Diana: KDH vo volebnom období 2002-2006. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta: Katedra politológie a európskych štúdií. Školiteľ: doc. Mgr. László Öllös, PhD. Nitra: FF UKF, 2011, 48 s.

Táto bakalárska práca sa zaoberá činnosťou pravicovej politickej strany KDH vo volebnom období 2002- 2006. Na začiatku práce je vysvetlený vznik politickej strany a následne parlamentné voľby v roku 2002, po ktorých hnutie vytvorilo koalíciu spolu so stranami SDKÚ, SMK a ANO. Najväčšiu pozornosť venujeme práve pôsobeniu KDH v spomínanom volebnom období. Zaoberáme sa činnosťou ministrov ale aj so vzniknutými spormi medzi KDH a ostatnými vládnymi stranami. Opísané sú aj udalosti spojené so vstupom Slovenskej republiky do NATO a do Európskej únie. V práci sa spomínajú okrem parlamentných volieb aj prezidentské voľby a voľby do Európskeho parlamentu. V poslednej časti je v práci vysvetlená situácia ohľadom neprijatia zmluvy o výhrade svedomia, pre ktoré KDH vystúpilo z vládnej koalície a následne priebeh predčasných parlamentných volieb v roku 2006.

Kľúčové slová: Volebné obdobie, KDH, koalícia, voľby, činnosť vlády.

Abstract

KISSOVÁ, Diana: KDH during the election period 2002-2006. [Bachelor's thesis].
Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Philosophy; Department of
Political Science and European Studies. Supervisor: doc. Mgr. László Öllös Nitra: FF
UKF, 2011, 48 p.

This bachelor's thesis deals with the activities of the right-wing political party KDH during the election period 2002-2006. At the beginning of the work the formation of this political party and afterwards the parliamentary elections followed in 2002 are explained, after which the movement has built a coalition with parties SDKÚ, SMK and ANO. Greatest attention is paid to the activity of KDH in that election period. It covers the activities of ministers, but also deals with the disputes which occurred between KDH and other government parties. It also describes the events associated with the Slovak Republic's accession to NATO and the European union. The paper mentions in addition to parliamentary elections also the presidential elections and elections to the European Parliament. In the last part of the work the situation concerning the rejection of the Treaty of conscientious objection is explained, for which KDH quit the coalition and then deals with the process of early parliamentary elections in 2006.

Key words: Election period, KDH, coalition, elections, government action.

OBSAH

0 ÚVOD	7
1 KDH DO ZAČIATKU VLÁDNUTIA NOVEJ KOALÍCIE V ROKU 2002	9
1.1 HISTÓRIA	9
1.2 PREDVOLEBNÉ OBDOBIE A KAMPAŇ KDH	10
1.3 PARLAMENTNÉ VOEBY 2002	14
1.4 VZNIK NOVEJ KOALÍCIE.....	16
2 KDH V OBDOBÍ PRED VSTUPOM SLOVENSKA DO EÚ	18
2.1 ČINNOSŤ KDH VO VLÁDE DO 1. MÁJA 2004.....	18
2.2 SPORY VO VLÁDNEJ KOALÍCII.....	22
2.3 PREZIDENTSKÉ VOEBY	25
2.4 VSTUP SR DO NATO	27
2.5 VSTUP SR DO EÚ.....	28
3 KDH V OBDOBÍ PO VSTUPE SLOVENSKA DO EÚ	31
3.1 ČINNOSŤ KDH VO VLÁDNEJ KOALÍCII.....	31
3.2 VOEBY DO EURÓPSKEHO PARLAMENTU	35
3.3 KAUZA BIELIK	36
3.4 ZMLUVA O VÝHRADE SVEDOMIA A ODCHOD KDH DO OPOZÍCIE.....	37
3.5 PREDČASNÉ PARLAMENTNÉ VOEBY 2006.....	38
4 ZÁVER	41
5 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	43

0 Úvod

V mojej bakalárskej práci sa budeme zaoberať činnosťou pravicovej politickej strany Kresťanskodemokratického hnutia vo volebnom období 2002- 2006. Strana KDH pôsobí na politickej scéne od roku 1990. Počas svojho vývoja zažila dve štiepenia, po ktorých sa hnutie dostalo do podoby, v ktorej ju poznáme aj dnes. Hnutie sa vyznačuje konzervatívnymi názormi a silnou podporou veriacich ľudí, ktorý tvoria základ jej volebnej podpory. Medzi najdôležitejšie hodnoty v spoločnosti radí KDH rodinu a cirkev.

Tému politickej činnosti strany KDH som si vybrala z viacerých dôvodov. Je to téma veľmi blízka môjmu študijnému odboru a v budúcnosti by som sa taktiež chcela venovať politickému daniu na Slovensku. Pri výbere témy ma zaujalo aj špecifické postavenie hnutia v spoločnosti. Zároveň považujem túto tému za veľmi aktuálnu, pretože mnohé rozhodnutia uskutočnené v rozoberanom vládnom období ovplyvnili ďalší politický vývoj krajiny a dodnes sa na ne odvolávame.

Počas celého volebného obdobia sa strany či už v koalícii alebo v opozícii snažili presadiť najmä svoje prioritné záležitosti a zákony. Našou hypotézou je, že KDH bude schopné presadiť návrhy zákonov a splniť najdôležitejšie body zo svojho volebného programu a tým si udržať svojich voličov.

Hlavným zdrojom informácií, podľa ktorých sme spracovávali danú tému boli súhrnné správy o stave spoločnosti Slovenskej republiky z jednotlivých rokov. Medzi najdôležitejších autorov, ktorých diela sme využívali pri písaní práce patrili politológ Grigorij Mesežnikov, Vladimír Krivý, Soňa Szomolányi a Svetozár Krno. Druhým dôležitým zdrojom boli články z archívu denníkov, ktoré nám priniesli podrobné informácie o činnosti hnutia vo vládnej koalícii.

Cieľom našej práce bolo opísať a priblížiť čitateľom pôsobenie strany KDH v období od parlamentných volieb v roku 2002 až k tým predčasným v roku 2006. Zároveň sme sa snažili čo najlepšie spracovať rozličné názory politikov a priniesť tak objektívny pohľad na vec. K nášmu cieľu by som zaradila aj schopnosť zistiť, či KDH vynaložilo dostatočnú snahu na splnenie dôležitých bodov zo svojho programu. Metódy, ktoré boli v práci využité sú analýza a komparácia. Analýzou som rozoberala jednotlivé udalosti a komparáciu som využila pri porovnávaní jednotlivých politických strán, ich cieľov a odlišných názorov na návrhy zákonov a s tým spojených problémov. Pri rozpracovaní

témy som využívala knižné aj internetové zdroje. Práca je rozdelená do troch kapitol. V prvej kapitole sa venujem histórii KDĽ, parlamentným voľbám v roku 2002 a vzniku novej koalície. Druhá kapitola opisuje činnosť vlády s dôrazom na činnosť KDĽ v období pred vstupom Slovenska do Európskej únie. Spomenuté sú v nej aj prezidentské voľby, integrácia Slovenska do NATO a vybrané spory vládnej koalície. Posledná tretia kapitola nás oboznamuje s činnosťou ministerstiev KDĽ, voľbami do Európskeho parlamentu, odchodom KDĽ do opozície a s predčasnými parlamentnými voľbami v roku 2006.

1 KDH do začiatku vládnutia novej koalície v roku 2002

1.1 História

Vznik Kresťanskodemokratického hnutia iniciovali kresťanskí disidenti v čase po 17. novembri 1989 vyzývaním k zakladaniu kresťanskodemokratických klubov. Začiatkom decembra 1989 vznikol prípravný výbor koordinačného centra KDH, ktorý riadil činnosť hnutia až do 17. februára 1990, kedy sa uskutočnil zakladajúci snem v Nitre. Za predsedu bol zvolený Ján Čarnogurský, ktorý túto funkciu zastával až do októbra roku 2000.¹

Historický a personálny predpoklad vzniku bol pre KDH na jednej strane výhodou na druhej strane problémom. Hnutie si rýchlo vytvorilo vlastné fungujúce štruktúry s jasnou ideologickou orientáciou. V porovnaní s ich partnerskými stranami v západnej Európe neoslovili dostatočne veľké množstvo liberálnych katolíckych kresťanských demokratov, protestantov a konzervatívnych ateistov. Prílišnou idealizáciou však odradili časť obyvateľov, ktorý potom dali vo voľbách prednosť Verejnosti proti násiliu.²

V roku 1990 získalo KDH v parlamentných voľbách 19, 21 % a vytvorilo koalíciu s VPN a DS. Tento rok bol významný aj z dôvodu, že KDH sa stalo členom Európskej demokratickej únie, do ktorej bolo prijaté 30. augusta v Helsinkách a takisto aj členom medzinárodnej demokratickej únie. Vo svojej histórii zažilo dve štiepenia. Prvé v marci 1992, keď sa z neho odpojila skupina okolo Jána Klepáča podporujúca tendenciu k samostatnosti Slovenska a idealizujúca vojnovú Slovenskú republiku. Z tejto skupiny vzniklo Slovenské kresťanskodemokratické hnutie (SKDH), ktoré sa neskôr premenovalo na kresťansko-sociálnu úniu (KSÚ) a v roku 1998 sa KSÚ zlúčila so Slovenskou národnou stranou.³ Mimoriadny snem KDH v marci 1992 potvrdil líniu Jána Čarnogurského a hnutie sa konsolidovalo vo svojej pôvodnej podobe. Do volieb išli tento rok s volebným programom pod heslom „Stabilita dnes, prosperita zajtra“ a so svojimi 8, 89% sa stali opozičnou stranou. V septembri sa hnutie pretransformovalo na politickú stranu. V roku 1994 po páde Mečiarovej vlády sa KDH stalo na krátky čas

¹ *Profil kresťanskodemokratického hnutia*, In: <http://volby.sme.sk/c/861743/profil-krestanskodemokratickeho-hnutia.html>, 10.3.2011

² KRNO,S.: *Typológia politických strán*. s.74

³ KRNO,S. *Politické strany štátov Višegrádskej štvorky*. s.266

súčasťou vlády pod vedením Jozefa Moravčíka. Vo voľbách do NR SR v roku 1994 získalo KDH 10,08 % a stalo sa opäť súčasťou opozície. Od vzniku hnutia až do roku 1996 zostával jediným kandidátom na predsedu práve Ján Čarnogurský, a až na konci tohto roka oznámil svoju kandidatúru na novembrovom sneme v Banskej Bystrici aj vtedajší podpredseda KDH pre ekonomiku Mikuláš Dzurinda. Aj napriek jeho prehre vznikla v tom čase alternatíva „Dzurindovo KDH“, ktoré malo byť otvoreným hnutím a malo zaujať rovnako veriacich ako aj ateistov a liberálov. Vo volebnom období 1994-1998 bolo KDH najsilnejšou opozičnou stranou a dňa 29. októbra 1996 podpísali v Bratislave dohodu o spolupráci so zvyšnými dvomi opozičnými stranami DÚ a DS v rámci tzv. Modrej koalície. Od 3. júla 1997 bolo KDH členom päťkoalície s názvom Slovenská demokratická koalícia (SDK). Do parlamentných volieb v roku 1998 išlo KDH ako súčasť Slovenskej demokratickej koalície, ktorá získala 26,33 % hlasov a stala sa jednou z vládnych strán. V roku 2000 sa modernistické krídlo KDH pod vedením M. Dzurindu spojilo s Demokratickou úniou a založili Slovenskú demokratickú a kresťanskú úniu (SDKÚ). V Trenčíne dňa 21. októbra 2000 bol na sneme KDH zvolený nový predseda hnutia a tým bol Pavol Hrušovský. O mesiac neskôr, 19. novembra 2000 oznámili poslanci pôvodného KDH, že vystúpia z klubu poslancov NR SR za SDK a založia si vlastný poslanecký klub KDH. V tomto novo vzniknutom klube bolo do septembra 2002 zastúpených 9 poslancov. V júli roku 2002 sa KDH stalo asociovaným členom Európskej ľudovej strany, ktorej pozorovateľom bolo od roku 1996.⁴

1.2 Predvolebné obdobie a kampaň KDH

Predpokladáme, že situácia pred parlamentnými voľbami bola v roku 2002 podobná ako pred voľbami po iné roky. Samozrejme, každé volebné obdobie je určitým spôsobom iné a špecifické, predovšetkým z hľadiska zloženia koalície a opozície a kandidujúcich strán. V roku 2002 sa voľby konali v septembri, ale už v júni sa viedli diskusie a rôzne rozhovory o nasledujúcich udalostiach. V parlamente sa schvaľovali alebo odmietali posledné zákony a kandidujúce strany sa pripravovali na svoje predvolebné kampane, ktorými chceli zaujať čo najväčšie percento obyvateľstva.

⁴ *Profil kresťanskodemokratického hnutia*, In: <http://volby.sme.sk/c/861743/profil-krestanskodemokratickeho-hnutia.html>, 10.3.2011

Môžeme si priblížiť posledné mesiace pôsobenia „starej vlády“, konkrétne obdobie od novembra 2001 po august 2002. Národná rada prijala v spomínanom období len jeden ústavný zákon a to zákon o bezpečnosti štátu, pričom ďalší dôležitý, už dlhšiu dobu rozoberaný zákon o „konflikte záujmov“ nebol prijatý z dôvodu nedostatočnej politickej podpory. Schválenie tohto zákona pritom nepodporil ani jeden z prítomných poslancov KDH (dvaja hlasovali proti, ostatní sa zdržali). Rozoberaný bol aj návrh antidiskriminačného zákona, v ktorom hralo KDH dôležitú úlohu počas celého jeho vývoja. Pred voľbami však návrh na žiadosť poslanca V. Palka nebol zaradený ani na rokovanie parlamentu. Na druhej strane aj KDH navrhlo v tomto období na schválenie viacero zákonov, napríklad zákon o zabezpečení zvrchovanosti, ktorý neprešiel ani do druhého čítania, alebo návrh na zrušenie tzv. Mečiarových amnestií, ktorý v máji roku 2002 posunuli do druhého čítania, avšak schválený taktiež nebol.⁵

Počas týchto mesiacov došlo aj k určitým personálnym zmenám v zložení parlamentu a na konci aktuálneho volebného obdobia pôsobili v Národnej rade SR tieto poslanecké kluby: HZDS (38 poslancov), SDK (25 poslancov), SDE (17 poslancov), SMK (15 poslancov), KDH (9 poslancov), SOP- SZS- LDÚ (8 poslancov) a PSNS (8 poslancov).⁶

Podľa rozličných prieskumov a článkov bolo volebné obdobie 1998-2002 s vládnuou koalíciou SDK-SDE-SMK-SOP-KDH poznamenané nespokojnosťou občanov a to predovšetkým s dosiahnutými výsledkami vlády, pritom môžeme tvrdiť, že politický systém sa stabilizoval. V závere tohto obdobia hodnotilo až 52 % ľudí situáciu ako zhoršenú v porovnaní s voľbami v roku 1998, najkritickejšie pritom hodnotili vývoj v sociálnych oblastiach. Za jedno z pozitívnych hodnotení môžeme považovať medzinárodné postavenie Slovenska a vývoj demokracie, pričom s volebným obdobím boli najspokojnejší prívrženci SDKÚ, z ktorých 43 % pocítilo zlepšenie. V prípade KDH to bolo len 18 % občanov.⁷ Zaznamenané boli aj komplikované vnútrokoaličné vzťahy s konfliktnými prvkami. Jednalo sa predovšetkým o otázky sociálno-ekonomického charakteru, otázky vnútrokoaličnej spolupráce a menšinovej politiky. V prípade frakčných strán, patrilo KDH k stranám, v ktorých ku konfliktom nedošlo. Čo sa týka predsedu vlády, Mikuláša Dzurindu, ten vyhlásil, že vláda odovzdá krajinu v lepšom stave, ako ju on pred štyrmi rokmi prevzal. Podľa Dzurindu dosiahla táto

⁵ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002. s.20-25

⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002 s.21

⁷ GYÁRFÁŠOVÁ, O.: *Volebné správanie*. In: Slovenské voľby '02. s.110

krajina pokrok vo všetkých oblastiach a momentálne je na „dobrej ceste“ k naplneniu integračných snáh, čoho zásluhou je aj KDH.⁸

Na začiatku júla roku 2002 odpovedali predsedovia koalíčných strán na otázky položené redaktorom denníka SME a jednou z nich bola aj otázka, aký prívlastok by dali súčasnej koalícii. Názory boli rôzne, napríklad Pavol Hamžík z SOP ju označil za „Komplikovanú a nevďačnú“, Pavol Hrušovský z KDH za „Plnú zlých kompromisov“ a premiér vlády Mikuláš Dzurinda povedal, že: „Bola to koalícia, ktorá vrátila Slovensku nádej byť súčasťou prosperujúceho a bezpečného sveta.“ Môžeme teda vidieť že KDH nebolo s predchádzajúcou koalíciou úplne spokojné, napriek tomu sa jej predseda P. Hrušovský vyjadril, že KDH nikdy neuvažovalo o odchode z koalície, pretože jej poslanci cítia zodpovednosť vtedy, keď je najväčšia. Na otázku aké poučenie si odnášajú zo súčasnej koalície ešte dodal, že hnutie by malo byť dôslednejšie a principiálnejšie pri presadzovaní ich záujmov.⁹

Predvolebné kampane patria medzi prirodzenú súčasť každých uskutočnených volieb, či sa už jedná o komunálne alebo parlamentné voľby. Kandidujúce strany sa snažia zaujať občanov predovšetkým prostredníctvom sľubov týkajúcich sa vyriešenia najčastejších problémov. Samozrejme tu dochádza k súťaživosti jednotlivých politických strán a hoci každá sa snaží zaujať s niečím iným, osobný kontakt s voličmi sa považuje za najdôležitejší. V roku 2002 bola volebná kampaň strán nedostatočne zameraná na otázky spoločensko-politického vývoja, naopak integrácia Slovenska do EÚ a NATO boli súčasťou takmer všetkých programov.

KDH sa vo svojej predvolebnej stratégii spoliehalo na vytvorenie stabilného voličského jadra a jasnej programovej profilácii, pričom ich prívrženci sú predovšetkým veriaci ľudia. Ich volebná kampaň bola oproti ostatným skromná, neorganizovali veľké mítingy a takisto nevyužili ani možnosť inzercie v denníkoch a odvysielanie volebných spotov v televízii. Poslanci tohto hnutia sa zamerali predovšetkým na osobné stretnutia s obyvateľmi menších miest a obcí a na propagačné noviny s názvom „Budúcnosť“. Hlavnými témami kampane boli podpora rodiny, mladých ľudí, bezpečnosť a stabilita štátu. KDH malo viacero sloganov, ako napríklad: „Istota, nádej, budúcnosť“, „Istota stability Slovenska“, „Nádej bezpečného Slovenska“, alebo heslo: „

⁸ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 39

⁹ *Tri otázky lídrom, ako sa poučili z koalície*, In: <http://dennik.sme.sk/c/590181/tri-otazky-lidrom-ako-sa-poucili-z-koalicie.html#ixzz1GZIOg1xB>, 10.3.2011

aby sa Slovensko stalo dobrým miestom na život“. Do volieb išli s kandidátskym číslom 12.¹⁰

Volebný program, ktorý strana pripravila bol predstavený na volebných kampaniach, ale nájsť ho bolo možné aj na internete a niektoré jeho časti sa spomínali aj v rozličných denníkoch. V programe boli rozpísané všetky odvetvia politiky a ciele, ktoré sa hnutie bude snažiť dosiahnuť v nasledujúcom volebnom období. Medzi najdôležitejšie sme mohli zaradiť zahraničnú politiku a európsku integráciu, ekonomiku, v ktorej KDH chcelo zaviesť najmä rovnú daň, boj proti korupcii v justícii a reformy týkajúce sa rodiny.¹¹

V predvolebnom období odpovedali predstavitelia politických strán na množstvo otázok týkajúcich sa vzniku novej vlády. Na otázku, čo ak vznikne nová vláda, ktorá síce zaručí kontinuitu, ale KDH v nej nebude, podpredseda KDH J. Figeľ povedal: „Neviem si predstaviť takú vládu. Kresťanská demokracia je istým kľúčom k vnútornej stabilite a dôveryhodnosti tejto krajiny.“¹² Aj z tejto odpovede môžeme vidieť, že KDH sa so svojimi konzervatívnymi a národnými hodnotami prezentuje ako jednotná politická sila, ktorá je zárukou stabilného vývoja na Slovensku. Ján Figeľ bol jedným z dôležitých kandidujúcich, ďalšími boli Pavol Hrušovský, Vladimír Palko, Pavol Minárik, Július Brocka, Daniel Lipšic, František Mikloško a ďalší.

Kandidujúce strany sa vo svojich kampaniach venovali aj otázkam vývoja politického systému, demokracie a ústavnosti. KDH sa prihovárало za zmeny v ústavnom systéme, rovnako ako aj za úpravu volebných pravidiel, v ktorej navrhovalo zvýšiť váhu preferenčných hlasov a zriadiť viac volebných obvodov pri zachovaní pomerného systému, pričom strany ako HZDS, SDKÚ a ANO sa prikláňali k nahradeniu tohto systému väčšinovým. Dôležitou bola aj otázka o možných koalíčných partneroch, v ktorej sa KDH vyjadrilo tak, že odmieta prípadnú spoluprácu s HZDS, SNS a PSNS, spoluprácu so Smerom považuje za problémovú, ale neodmieta ju a naklonená je k spoluprácu so stranami SDKÚ, SMK a ANO.¹³

¹⁰ WIENK, Z. – MAJCHRÁK, J.: *Volebná kampaň*. In: Slovenské voľby '02. s.171-172

¹¹ *Volebný program KDH*, In: <http://volby2002.kdh.sk/vprogram.htm>, 11.3.2011

¹² *Figel': Zapojím sa do kampane, ako každý iný*, In: <http://dennik.sme.sk/c/581202/figel-zapojim-sa-do-kampane-ako-kazdy-iny.html#ixzz1GZGwGyg9>, 11.3.2011

¹³ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 47-69

1.3 Parlamentné voľby 2002

V dňoch 20.- 21. septembra 2002 sa na Slovensku konali parlamentné voľby. Od vzniku samostatnej Slovenskej republiky to boli v poradí tretie voľby a ich výsledky mali ovplyvniť nasledujúci vnútropolitický vývoj. V týchto voľbách kandidovalo 26 politických subjektov avšak Demokratická strana (DS) sa krátko pred voľbami rozhodla odstúpiť a tým pádom ľudia rozdeľovali svoje hlasy medzi 25 politických strán, pričom nekandidovala ani jedna politická koalícia. Podľa môjho názoru boli tieto voľby dôležité nielen pre politikov ale aj ľudí, keďže Slovensko sa malo v nasledujúcom volebnom období stať členom NATO a vstúpiť do Európskej Únie a preto bola potrebná vláda, ktorá by našu krajinu patrične pripravila.

Pred voľbami prebiehali na Slovensku dve veľké kampane. Jednou z nich bola kampaň „Šetri si svoj hlas na september“, ktorú pripravil Mediálny inštitút a Kreatívne štúdio Juraja Vaculíka a druhou bola iniciatíva „Nie je nám to jedno“, ktorú pripravili združenia Občianske oko a Hlava'98. Rovnako ako aj spomínané mimovládne organizácie považovali voľby za dôležité, tak aj domáci a zahraniční politickí aktéri tvrdili, že „opäť ide o všetko“.¹⁴ Veľký počet voličov vedel už dávno pred voľbami, za ktorú stranu sa postaví, niektorí sa rozhodli počas volebných kampaní. Nerozhodnutým a odmietajúcim občanom bol vnucovaný názor, že účasť na voľbách je občianskou povinnosťou, a že ten, čo nevolí, nemá právo kritizovať.¹⁵ Zároveň došlo pred voľbami k dočasnému posunu k tripolárnej konfigurácii, teda k rozdeleniu strán na vládne strany, opozičné strany a nové strany, ktorými boli Smer a ANO.¹⁶

Samotné voľby sa vyznačovali najnižšou volebnou účasťou od roku 1989, konkrétne 70,1 percentami. Čo sa týka hlasov prepadnutých, tých bolo 18,2 % z celkového počtu, čo predstavovalo druhú najvyššiu mieru po roku 1990. V porovnaní s okolitými krajinami však Slovensko ostáva krajinou, kde ochota zúčastňovať sa parlamentných volieb je pomerne vysoká. Najviac hlasov získala strana HZDS, za ňou nasledovali SDKÚ, Smer, KDĽ, ANO a KSS. KDĽ dosiahlo s ohľadom na predchádzajúcu krízu pomerne dobrý výsledok, jednalo sa o 8,23 % hlasov voličov, ktoré predseda Pavol

¹⁴ SZOMOLÁNYI, S.: *Voľby v krajinách V4- čo vypovedajú o stave demokracie v regióne*. In: Slovenské voľby '02. s.10-11

¹⁵ KRNO, S.: *Politické strany a voľby na Slovensku*. In: Politický vývoj štátov Višegrádskej štvorky. s.42

¹⁶ SZOMOLÁNYI, S.: *Voľby v krajinách V4- čo vypovedajú o stave demokracie v regióne*. In: Slovenské voľby '02 .s.23

Hrušovský považoval za veľmi úspešné. Podpora KDH bola najsilnejšia predovšetkým na Orave, ale takisto aj v Ružomberku a na východnom Slovensku.¹⁷

Po vyhlásení výsledkov sa dalo predpokladať, že reakcie budú rôzne. Občania, ale takisto aj politici sa rozdelili na dve skupiny a to skupinu spokojných a skupinu nespokojných. V médiách sa okamžite začali rôzne diskusie a rozhovory na tému novej koalície. Z predvolebných preferencií a vyjadrení jednotlivých politických subjektov sa však dalo očakávať, že dôjde k vytvoreniu štvorkoalície medzi stranami SDKÚ, SMK, KDH a ANO. A tak sa aj stalo. K vytvoreniu novej vládnej koalície došlo v pomerne krátkom čase a vytvorením spomínanej koalície vznikla na Slovensku vôbec prvá programovo homogénna vláda. Nová koalícia stredopravých strán obsadila však len 78 mandátov (KDH obsadilo 15), kým opozícia zložená zo strán HZDS, Smer a KSS 72 mandátov, čo znamená, že bola vytvorená vláda minimálnej väčšiny, a takisto to bola koalícia s najnižšou priamou podporou z dospelaj populácie. V prípade porovnávania s predchádzajúcou vládou, môžeme konštatovať, že 3 strany zostali (SDKÚ, SMK, KDH), dve vypadli (SDL,SOP) a jedna nová pribudla (ANO). Predpokladom úspechu tejto koalície je práve ich predchádzajúca skúsenosť s vládnutím aj vzájomnou spoluprácou.¹⁸ V porovnaní s výsledkami volieb z roku 1990, kedy išlo o definitívne skoncovanie so starým režimom, v roku 2002 sa jednalo o odmietnutie strán, ktoré by mohli zastaviť alebo brzdiť integračný proces.¹⁹

Vidíme teda, že to, ktorej politickej strane vyjadria občania svoju podporu závisí od mnohých faktorov. Najdôležitejším kritériom by samozrejme mal byť samotný volebný program, no nie vždy je tomu tak. Program strany oslovoval najčastejšie práve politickú stranu KDH, ktorej sa v práci venujeme. Ďalším faktorom pri voľbe je aj sympatia a dôvera k jednotlivým stranám a ich lídrom. Osobne si myslím, že ľudia najčastejšie volia podľa volebného prostredia, v ktorom žijú a takisto aj rôznych sociálnych faktorov, akými sú pohlavie, vek, vzdelanostná úroveň a podobne. V prípade KDH hovoríme aj o vierovyznaní, keďže približne 90 % voličov je rímskokatolíckeho vyznania.

¹⁷ KRIVÝ, V.: *Výsledky parlamentných volieb 2002*. In: Slovensko 2002. s. 139-152

¹⁸ SZOMOLÁNYI, S.: *Voľby v krajinách V4- čo vypovedajú o stave demokracie v regióne*. In: Slovenské voľby '02. s. 18-21

¹⁹ KRNO, S.: *Politické strany a voľby na Slovensku*. In: Politický vývoj štátov Višegrádskej štvorky. s. 45

1.4 Vznik novej koalície

Už spomínaná programová blízkosť štyroch politických strán a ich predchádzajúca skúsenosť zo spolupráce (SDKÚ, SMK a KDH) umožnila pomerne rýchle a efektívne rokovania o vytvorení vládneho kabinetu, o rozdelení jednotlivých rezortov a ich personálnom obsadení, ako aj o programovej činnosti vlády počas jej funkčného obdobia. Dňa 27. septembra poveril prezident SR Rudolf Schuster premiéra Mikuláša Dzurindu zostavením jeho už druhej vlády. Koaličná dohoda bola nakoniec podpísaná 8. Októbra 2002 a zakotvila rozdelenie funkcií vo vláde a v parlamente.²⁰

Z typologického hľadiska ide o minimálnu víťaznú koalíciu programovo blízkych strán. Pri vytváraní tejto koalície bolo evidentné, že sa dala prednosť programovej koherentnosti pred možnosťou vytvoriť širšie zoskupenie s výraznejšou väčšinou v parlamente. Pomer síl medzi jednotlivými partnermi v koalícii vytvára podmienky na vyvážené vzťahy medzi nimi, pretože ani jedna strana nedisponuje silou, s ktorou by mohla získať dominantné postavenie. Je zoskupením politických subjektov, ktoré spája programová blízkosť nielen v otázkach týkajúcich sa ústavnosti, demokracie a právneho štátu, ako aj v proatlantickej a prointegračnej zahraničnopolitickej integrácii, ale aj v otázkach sociálno-ekonomického vývoja, najmä čo sa týka reforiem liberalizačného charakteru.²¹ Čo sa týka sociálnych a ekonomických otázok, prevládajú predovšetkým problémy ohľadom výšky a podoby daní, systému sociálneho zabezpečenia, financovania zdravotníctva, školného na vysokých školách a iné otázky, ktoré sa majú v tomto volebnom období politici snažiť vyriešiť. Kritické môžu byť problémy týkajúce sa maďarskej menšiny pre prítomnosť SMK alebo kultúrnych a etických otázok zo strany KDH.

V predvolebnom období sa KDH vyjadrilo, že má záujem o tri ministerstvá a to ministerstvo obrany, vnútra a školstva. V prípade ministerstva obrany a ministerstva vnútra súperilo so stranou SDKÚ, ministerstvo školstva sa snažila získať okrem nich aj strana SMK. Dá sa teda povedať, že už po pár dňoch spoločného vládnutia došlo k prvému konfliktu medzi stranami. V rovnakom čase vypukol aj druhý spor a to o kreslo predsedu parlamentu. Maďarská koalícia navrhovala Bélu Bugára, ale z pohľadu kresťanských demokratov nebolo správne aby bol predsedom parlamentu

²⁰ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 40-41

²¹ MESEŽNIKOV, G.: *Parlamentné voľby 2002 a vývoj systému politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 31-42

politik zo strany SMK a okrem toho hnutie malo aj svojho vlastného kandidáta, Pavla Hrušovského.²²

Ustanovujúca schôdza novej Národnej rady sa konala 15. októbra 2002 a bol na nej zvolený nový predseda parlamentu, ktorým sa vďaka 116 hlasom stal Pavol Hrušovský z KDĽ. O deň neskôr bol zostavený nový vládny kabinet skladajúci sa zo 16 členov, z ktorých poslanci KDĽ zaujali 3 posty. Jedná sa o funkcie ministra spravodlivosti, ktorým sa stal Daniel Lipšic, ministra vnútra, ktorým bol Vladimír Palko a ministra školstva, ktoré obsadil Martin Fronc. KDĽ teda získalo 2 z 3 postov ministrov o ktoré malo záujem, čo sa dá považovať za úspech. Medzi ostatných ministrov patrili napríklad minister zahraničných vecí E. Kukan, Minister financií I. Mikloš, minister zdravotníctva R. Zajac a ďalší.²³ Po vytvorení tohto kabinetu, v novembri došlo k zloženiu koalície k nástupu nových poslancov za tých, ktorí získali miesto vo vláde. Okrem ministrov mali z poslancov KDĽ funkciu v parlamente aj Ján Figel' v zahraničnom a Anna Záborská v zdravotníckom výbore. Ján Figel' pokračoval v tomto volebnom období aj vo funkcii hlavného vyjednávača na rokovania o vstupe s Európskou úniou až do podpísania prístupovej zmluvy.

Po vytvorení vlády sme mohli už len očakávať ako sa jej pôsobnosť vyvinie, či naozaj dôjde k splneniu aspoň časti zo sľubovaných riešení a či sa splní jeden z hlavných cieľov tohto volebného obdobia a to vstup Slovenskej republiky do Európskej únie.

²² FRIŠ, M.: *Prvé spory o novej vláde*, In: <http://dennik.sme.sk/c/676000/prve-spory-o-novej-vlade.html#ixzz1GaZuC9tM>, 12.3.2011

²³ MESEŽNIKOV, G.: *Parlamentné voľby 2002 a vývoj systému politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 41

2 KDH v období pred vstupom Slovenska do EÚ

2.1 Činnosť KDH vo vláde do 1. mája 2004

Nová vláda mala pred sebou zaujímavé, ale zároveň aj ťažké volebné obdobie. Na začiatku jej vládnutia, v októbri roku 2002 ju čakalo viacero výziev do budúcnosti. Nepochybne najväčšou z nich bola Európska únia. Do plánovaného prístupu Slovenskej republiky však čakalo vládu ešte vyriešenie niekoľkých potrebných opatrení, aby sme na vstup boli poriadne pripravení. Okrem toho, každá koalíčná strana chcela presadiť aspoň niekoľko zo svojich návrhov a reforiem, ktoré mali vo svojom volebnom programe. Práve v tejto časti práce sa venujeme volebnému obdobiu začínajúceho v októbri 2002 až po apríl 2004, po ktorom Slovensko 1. mája vstúpilo do Európskej únie. Podľa odborníkov, malo byť v období po voľbách v roku 2002 nevyhnutnosťou formovanie väčšinových vládných koalícií, ktoré by zabezpečili stabilnejšie podmienky vládnutia.²⁴ Z dôvodu vystúpenia niektorých členov z politických strán sa však vláda už v prvej polovici volebného obdobia stala menšinovou. V kapitole sú spomenuté aj prezidentské voľby, ktoré sa uskutočnili v apríli. Prvoradou je strana KDH a jej kroky, postoje a návrhy zákonov v tomto období.

Vývoj po parlamentných voľbách v roku 2002 naznačoval významnú zmenu v smerovaní slovenského stranického systému. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky to bolo prvýkrát, kedy sa hlavnými témami v politickom dianí stali otázky ohľadom ekonomických a sociálnych záležitostí, akými sú napríklad výška a podoba daní, financovanie zdravotníctva a podobne.²⁵ Ešte pred oficiálnym vytvorením vlády, hovorca KDH Vladimír Pčolinský povedal, čo je pre ich stranu najdôležitejšie: „*My chceme presadzovať veci, ktoré sú nám programovo blízke ako kresťanskej strane*“.²⁶ Medzi tri priority strany pritom zaradil znižovanie daní a odvodov, podporu rodiny a boj proti korupcii a kriminalite. V sociálno-ekonomickej oblasti malo KDH v pláne predkladať aj návrhy opatrení, ktoré presadzovali myšlienku rovnej dane, úspory prostriedkov používaných vo verejnom sektore (tzv. ideu štíhlej vlády) a zlepšenie

²⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Politický systém*. In: Slovensko na ceste do neznáma. s. 33

²⁵ KOPEČEK, L.: *Slovensko- politický systém a jeho vývoj*. In: Politické strany moderní Evropy. s.477

²⁶ PATAJ, R.: *Čo chcú robiť strany a čo chcú ľudia*. In: <http://dennik.sme.sk/c/676187/co-chcu-robit-strany-a-co-chcu-ludia.html#ixzz1GaaRM3w9>, 13.3.2011

podmienok okrem rodiny aj pre mladých ľudí.²⁷ Nová Dzurindova vláda začala svoju oficiálnu pôsobnosť 17. októbra a hneď od prvého dňa už dochádzalo k návrhom a diskusiám. Zároveň vznikla nová legislatívna rada vlády, ktorej predsedom bol minister spravodlivosti D. Lipšic, ktorý o novej rade tvrdil, že je to veľmi dobrý mix ľudí z teórie a praxe. O jej cieľoch povedal, že by chcel vybudovať novú legislatívnu radu založenú na iných princípoch, než aké boli doteraz.²⁸

KDH hneď na začiatku volebného obdobia vyhlásilo, že plánuje opäť predložiť návrh ústavného zákona o zrušení amnestií bývalého premiéra Vladimíra Mečiara, ktoré sa vzťahujú na udalosti súvisiace s únosom Michala Kováča ml. do zahraničia a so zmareným referendum v roku 1997. KDH už tento návrh predložilo trikrát, ale stále neúspešne. Na prijatie tohto zákona by bolo potrebných získať 90 hlasov, pričom koalícia má len 78. Postoje politikov z opozície boli skôr negatívne ako pozitívne, pričom minister spravodlivosti D. Lipšic tvrdil, že väčšina ústavných právnikov návrh odobrila.²⁹ S odstupom krátkeho času však KDH pochopilo, že momentálne nenájde dostatočnú podporu na prijatie tohto zákona a preto sa rozhodlo ho na určitý čas odložiť a spolu s koalíciou sa rozhodli podať návrh až v prípade, že bude šanca na jeho prijatie.³⁰

Druhým od začiatku konfrontovaným návrhom, bol návrh antidiskriminačného zákona, v ktorom má KDH dôležitú úlohu a ktorý bol v auguste zamietnutý poslancami Národnej rady, predovšetkým práve zo strany KDH. Prijatie tohto zákona pritom odporučil Slovensku aj Európsky parlament, pretože podľa ich názoru by pomohol Rómom vyriešiť ich zložitú situáciu týkajúcu sa zamestnania. Kresťanským demokratom prekážal najmä odstavec týkajúci sa zákazu diskriminácie pre sexuálnu orientáciu, ktorý by podľa nich umožnil homosexuálom adoptovanie detí.³¹ Liberálny postoj k tejto téme zaujala predovšetkým nová koaličná strana ANO, ktorá však zároveň

²⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2002. s. 70

²⁸ *Vznikla legislatívna rada vlády*, In: <http://dennik.sme.sk/c/724683/vznikla-legislativna-rada-vlady.html#ixzz1GbSTueRc>, 27.2.2011

²⁹ PATAJ, R.: *KDH sa znovu pokúsi zrušiť amnestie*, In: <http://dennik.sme.sk/c/699635/kdh-sa-znovu-pokusi-zrusit-amnestie.html#ixzz1GavUvVMY>, 18.2.2011

³⁰ *KDH na mečiarove amnestie nezabudne*, In: <http://dennik.sme.sk/c/719868/kdh-na-meciarove-amnestie-nezabudne.html#ixzz1Gb7onakA>, 18.2.2011

³¹ *Antidiskriminačný zákon netreba, tvrdí KDH*, In: <http://dennik.sme.sk/c/707271/antidiskriminacny-zakon-netreba-tvrdi-kdh.html#ixzz1GaykPbaW>, 20.2.2011

dodala, že je ťažké riešiť takúto tému vo vláde, kde sú tri kresťanskodemokratické strany.³²

Hlavným dôvodom negatívneho postoja KDH k antidiskriminačnému zákonu bola práve jeho oddanosť ku konzervatívnym hodnotám, ktorá sa prejavovala neustálym odmietaním tohto zákona aj napriek upozorneniam Európskej komisie o nevyhnutnosti prijatia právnej normy zameranej na predchádzanie diskriminácie. KDH malo problém predovšetkým so zákazom diskriminácie pre sexuálnu orientáciu, kvôli ktorému poslanci už ani minulý rok v júni na návrh Vladimíra Palka o tomto zákone nerokovali. Svoj postoj vysvetlili tak, že tento zákaz by mohol viesť k zavedeniu inštitútu registrovaného partnerstva homosexuálnych osôb, čo bolo pre nich ako pre konzervatívnu stranu, absolútne neprijateľné. V septembri 2003 prebiehala na Slovensku informačná kampaň k antidiskriminačnému zákonu, o mesiac neskôr však minister spravodlivosti Daniel Lipšic vyhlásil, že lepšou možnosťou než je prijatie tohto zákona, je podľa neho včlenenie normy, zakazujúcej diskrimináciu, do viacerých zákonov. Dodal pritom, že je potrebná novelizácia len 18 zákonov, a nie 81, ako to tvrdil podpredseda vlády Pál Csáky. Csáky v rovnaký čas oznámil, že v januári predloží vláde nový návrh zákona.³³

V polovici januára sa Lipšic a Csáky dohodli, že do troch týždňov vypracujú spoločný návrh zákona. Vo februári boli predložené na rokovanie vládneho kabinetu dve verzie návrhu antidiskriminačného zákona, ktoré sa odlišovali práve v prístupe k sexuálnej orientácii, a jedna z nich sa napokon schválila. Podpredseda Pál Csáky navrhoval text, podľa ktorého sa v pracovnoprávných vzťahoch zakazuje diskriminácia napríklad na základe pohlavia, vyznania, rasy, alebo aj sexuálnej orientácie. Verzia ministra za KDH sa odlišuje od prvej navrhutej tým, že sa „na účel zákazu diskriminácie zakazuje zisťovať sexuálnu orientáciu osoby“. Vláda nakoniec schválila Csákyho návrh. Proti prijatiu hlasoval Vladimír Palko a ďalší dvaja ministri za KDH sa hlasovania zdržali. Na hlasovanie v parlamente bol tento návrh predložený až v máji.³⁴

Činnosť poslancov KDH sa dlhý čas zaoberala aj interrupčným zákonom, ktorého návrh podal poslanecký klub ANO v apríli 2003. Téma interrupcie patrí k takej skupine, v ktorej boli postoje koalíčných strán nezlučiteľné, pričom KDH nebolo v tejto otázke

³² ČERNÁK, P.: *Homosexuáli čakajú, čo pre nich urobí vláda*, In: <http://dennik.sme.sk/c/699683/homosexuali-cakaju-co-pre-nich-urobi-vlada.html#ixzz1GavCGm7p>, 20.2.2011

³³ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s.79

³⁴ *Za antidiskriminačný zákon nehlasovali ministri za KDH*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1262208/za-antidiskriminacny-zakon-nehlasovali-ministri-za-kdh.html#ixzz1GyP7aAn7>, 23.2.2011

prístupné nijakým vecným kompromisom a zároveň sa vyjadrilo, že v prípade schválenia novely interrupčného zákona prichádza do úvahy aj jeho odchod z vládnej koalície.³⁵ Hrušovský sa pre denník *Sme* vyjadril, že: „, *Nebudeme spolupracovať so žiadnym politickým subjektom, ani so žiadnou parlamentnou politickou stranou, ktorá tento návrh zákona v parlamente podporí.*“³⁶ V prvom čítaní bola novela schválená hlasmi 71 poslancov zo 128, pričom za návrh okrem ANO hlasovala väčšina poslancov z opozície. Návrh teda prešiel do druhého čítania. V máji sa KDH a ANO snažili dospieť ku kompromisu, ktorý a však skončil neúspechom. Koaličné strany SDKÚ a SMK podporili KDH a prípadné schválenie novely zákony považovali za hrubé porušenie koaličnej zmluvy. Na začiatku júna vznikol petičný výbor, ktorého členmi okrem ANO boli aj mimovládne organizácie Aliancia žien Slovenska, občianske združenie Možnosť voľby a neformálne ženské hnutie Urobme TO! Petícia mala potvať do 15. júna. V polovici júna 2003 poslanecké kluby strán SDKÚ, KDH a SMK navrhli stiahnuť novelu z rokovania a schváliť v parlamente uznesenie o tom, že NR SR sa k nej vráti po rozhodnutí Ústavného súdu. Napokon začiatok júla bola novela schválená hlasmi 70 poslancov zo 132 prítomných. Predseda NR SR Pavol Hrušovský ju odmietol podpísať a preto to spravil podpredseda NR SR Viliam Veteška. Prezident novelu neprijal a dal ju na konci júla na opätovné prerokovanie. Zároveň požiadal, aby po prípadnom ďalšom schválení novela nadobudla účinnosť až po rozhodnutí ÚS SR o podaní poslancov NR SR z minulého volebného obdobia, mája 2001, v otázke ústavnosti platnej úpravy umelého prerušenia tehotenstva. Na septembrovej schôdzi bolo nakoniec rokovanie odložené.³⁷

Na začiatku roka 2004 bola situácia ohľadom interrupčného zákona v koalícii pokojná, politici si na tento spor už takpovediac ani nespomenuli, pričom ústavný súd mal rozhodnúť až na konci roka. KDH v súvislosti s týmto problémom navrhlo aj anonymné pôrody, ktoré v tom čase už v niektorých európskych krajinách existovali. Poslanci hnutia totiž považujú za etickejšie dieťa po pôrode opustiť, ako ísť na interrupciu. Podľa podpredsedu P. Hrušovského by sa s anonymnými pôrodmi mali vylúčiť také trestné činy, akými je napríklad zbavovanie sa nechcených narodených detí

³⁵ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 76-77

³⁶ FILIPKO, R.: *Interrupcie -ANO a KDH sa neúspešne pokúšali zmieriť*, In: <http://dennik.sme.sk/c/983572/interrupcie-ano-a-kdh-sa-neuspesne-pokusali-zmierit.html#ixzz1GrVeh2UG>, 24.2.2011

³⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 24-43

odhodením do kontajnera.³⁸ S témou rodiny súvisel aj zákon na ochranu manželstva, o ktorého predložení uvažoval minister spravodlivosti D. Lipšic, ktorý tvrdil, že KDH vníma v našom systéme potrebu osobitnej ochrany rodiny. Návrh zákona bol prednesený nakoniec až v roku 2006.

V roku 2003 parlament schválil aj novelu Trestného zákona so zavedením princípu „trikrát a dost“. S trestnou činnosťou súvisí aj boj proti korupcii, v ktorom sa KDH snažilo dosiahnuť pozitívne zmeny. Jednou z takých bolo aj zriadenie Špeciálneho súdu a Úradu špeciálneho prokurátora, ktorého prijatie KDH predstavovalo vo svojom volebnom programe ako kľúčové k riešeniu tohto problému. Inštitúcie sa mali špecializovať práve na boj proti korupcii a organizovanému zločinu. Ďalším zo splnených cieľom z programu KDH bolo zavedenie tzv. rovnej dane, ktoré je podľa politikov z hnutia najprávnějšíou cestou k tomu, aby sa Slovensko stalo prosperujúcou krajinou.³⁹ V roku 2004 bol schválený aj ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Tento zákon bol prerokovávaný už aj na konci predchádzajúceho roka, minister spravodlivosti D. Lipšic ho však po schválení niekoľkých pozmeňujúcich návrhov z parlamentu stiahol z dôvodu zoslabenia funkčnosti zákona.⁴⁰

2.2 Spory vo vládnej koalícii

Vo vybraných oblastiach verejného života, akými sú napríklad rodina, vzťahy štátu a cirkvi alebo zákaz diskriminácie, sa pozície liberálnych a konzervatívnych strán vládnej koalície značne odlišujú. Týka sa to najmä liberálnej strany ANO a konzervatívnej strany KDH, medzi ktorými bolo viditeľné napätie počas celého obdobia. Okrem sporov medzi týmito stranami, dochádzalo samozrejme aj k iným, pričom jednotlivé rozloženie strán záviselo od konkrétnej situácie. Boli to napríklad otázky súvisiace s uplatnením menšinových práv, pri ktorých bola koalícia rozdelená na „slovenskú“ a „maďarskú“ časť, alebo aj otázky európskej integrácie, pri ktorých vznikla „eurooptimistická časť“, respektíve SDKÚ, ANO, SMK a „euroskeptická“ časť

³⁸ *KDH navrhuje anonymné pôrody*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1263544/kdh-navrhuje-anonymne-porody.html>, 24.2.2011

³⁹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003 s. 22-25

⁴⁰ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004 s. 24

do ktorej patrilo len KDH. Ani jeden zo spomínaných konfliktov však nepresiahol hranicu, ktorá by viedla k rozpadu vládnej koalície.⁴¹

Za dva najväčšie spory sme mohli považovať spory okolo antidiskriminačného a interrupčného zákona, ktorých priebeh a názory KDH sú rozoberané už v predchádzajúcej časti práce. Okrem týchto dvoch sporov, v ktorých zohrával hlavnú úlohu predovšetkým postoj KDH, došlo vo vnútri vládnej koalície aj k ďalším sporom. Jedná sa o novelu zákona o verejnej službe, krajanský zákon, ale aj o uzatváranie čiastkových zmlúv s Vatikánom, ktoré boli pre KDH opäť veľmi dôležité. Jedným z prvých bol problém týkajúci sa novely zákona o verejnej službe, ktorá nebola v decembri 2002 v opakovanom hlasovaní v NR SR schválená, pretože ju nepodporili poslanci za KDH. Tvrdili, že so samotnou novelou problém nemajú, ale svojím správaním sa snažia upozorniť na svoje postoje, ktoré podľa nich ostatné koalíčné strany neberú vážne. Celý problém sa pritom začal pri neúspešnej snahe KDH nominovať svojich zástupcov do predstavenstva Slovenských elektrární, pričom ich postup pri schvaľovaní zákona o verejnej službe vyvolal veľkú nevôľu medzi ostatnými koalíčnými partnermi. Pri opätovnom prerokovávaní zákonov, novela zákona o verejnej službe, ktorá sa týkala platov zdravotníkov nebola opäť schválená.⁴²

Vzťahy vo vládnej koalícii výrazne ovplyvňovala aj otázka maďarského krajanského zákona, pri ktorej sa odlišovali predovšetkým postoje SMK oproti postojom ostatných troch koalíčných strán. SDKÚ, ANO a KDH jednotne odmietli myšlienku uplatnenia maďarského zákona vo vzťahu k občanom SR, ktorý označili za diskriminačný a navrhli riešenie otázky podpory menšín vo vzťahoch medzi SR a MR prostredníctvom mechanizmov stanovených základnou medzištátnou zmluvou z roku 1995. V júni 2003 M. Dzurinda vyhlásil, že pre Slovensko je zákon neprijateľný a koncom mesiaca vláda vydala vyhlásenie, ktorým tento krajanský zákon odmietla. Po rokovaní medzi ministrami zahraničných vecí SR a MR, E. Kukanom a Lászlóom Kovácsom v júli 2003, sa napätie vnútri vládnej koalície súvisiace s krajanským zákonom viditeľne poľavilo.⁴³

Problémy v koalícii spôsobili aj otázky súvisiace s uzatváraním čiastkových zmlúv s Vatikánom, ktoré nadväzovali na základnú zmluvu. Jednalo sa o vzťah medzi štátom a cirkvou. V máji 2003 sa ANO vyjadrila, že nesúhlasí s prijatím zmluvy o výhrade

⁴¹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 36

⁴² MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 40

⁴³ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 41-42

svedomia a že o tejto zmluve by sa v tom volebnom období ani nemalo rokovať. Naopak, KDH tvrdí, že Slovensko sa v zmluve s Vatikánom zaviazalo k prijatiu štyroch čiastkových zmlúv a že tento záväzok sa nachádza aj v programe vlády. Postavenie ďalších dvoch strán v koalícii bolo jasné, obidve považovali návrh zmluvy za problematický. Podobný názor zastávala aj Legislatívna rada vlády SR o čiastkovej zmluve s Vatikánom o školstve a vzdelávaní. Podľa nej dokument nerešpektoval rovnosť medzi občanmi a nadradoval katolíkov nad iných občanov. Predkladateľ návrhu Martin Fronc z KDH nakoniec návrh stiahol z rokovania vlády. Začiatkom júla 2003 ministri tento návrh vetovali, načo minister M. Fronc predložil návrh zmluvy na rokovanie tretí raz. Vláda ho nakoniec s výnimkou hlasov ANO, ktorí boli proti, 9. júla schválila. Poslanci ANO o niekoľko dní podporili návrh predsedu Smeru R. Fica, aby sa do programu schôdze NR SR zaradil bod, týkajúci sa zmluvy s Vatikánom o katolíckej výchove a vzdelávaní. Predstavitelia koalíčných strán boli proti tomuto návrhu. Koncom augusta však vláda došla k názoru, že ide o tzv. prezidentskú zmluvu a tá musí byť schválená NR SR. Aj táto zmluva, podobne ako zmluva o výhrade svedomia mala byť prijatá v roku 2003. Vzhľadom na spory však do konca roka k prijatiu nedošlo ani pri jednej z nich.⁴⁴ V januári 2004 parlament ratifikoval Zmluvu medzi SR a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní, ako aj dohodu medzi štátom a registrovanými cirkvami. Zmluvu s Vatikánom podporilo 95 poslancov zo 143 prítomných, väčšina poslancov za ANO hlasovala proti prijatiu.⁴⁵

Aj na základe vyššie spomenutých sporov a snahy koalíčných strán o ich vyriešenie môžeme potvrdiť, že politikom išlo predovšetkým o udržanie vládnej koalície. Aj napriek rozličným názorom, nikdy nedošlo k situácii, ktorá by spôsobila jej rozpad. Počas tohto obdobia sa riešilo aj viacero káuz, ktoré mali poslanci medzi sebou, ale často sa týkali aj mimopolitických subjektov. Jednou z nich bola kauza odpočúvania predsedu ANO Pavla Ruska, ktoré bolo niekoľkokrát predmetom rokovania koalíčných partnerov. Začiatkom marca sa na návrh KDH začalo rokovanie o odvolaní riaditeľa SIS V. Mitru, ktorý napokon sám odstúpil z funkcie. Začiatkom apríla vláda jednohlasne schválila nomináciu L. Pittnera a o niekoľko dní ho prezident vymenoval za nového riaditeľa SIS.⁴⁶

⁴⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán* In: Slovensko 2003. s. 45

⁴⁵ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 27-28

⁴⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán* In: Slovensko 2003. s. 44-45

Stabilitu pôsobenia vládneho kabinetu ohrozila aj kauza ohľadom „istej skupinky“, o ktorej sa predseda vlády M. Dzurinda zmienil začiatkom augusta 2003 v súvislosti s odvolaním riaditeľa NBÚ Jána Mojžiša. Podľa neho mala táto „skupinka“ záujem na rôznych škandáloch. S návrhom odvolania sa stotožnila iba ANO, predstavitelia KDH a SMK tvrdili, že predseda vlády neposkytol dostatočné argumenty na odvolanie J. Mojžiša. V prvom hlasovaní podporili návrh M. Dzurindu len poslanci SDKÚ a ANO, poslanci SMK a KDH sa zdržali. Na opätovnom hlasovaní v októbri bol vďaka prevahe ministrov za SDKÚ a ANO riaditeľ NBÚ odvolaný. Celý vývoj okolo tejto kauzy zasiahol okrem vládnej koalície aj celú spoločnosť a vzťahy medzi ústavnými inštitúciami.⁴⁷ Kauza „skupinka“ mala v prvej polovici roka 2004 už iba trestnoprávne doznenie, pričom koncom marca vyšetrovateľ oznámil, že neexistuje dôvod, aby bolo uskutočnené trestné stíhanie a generálny prokurátor D. Trnka vyhlásil, že „skupinka“ v praxi neexistuje.⁴⁸

2.3 Prezidentské voľby

V roku 2004 sa uskutočnili dvojkolové voľby prezidenta Slovenskej Republiky. Predseda parlamentu Pavol Hrušovský vyhlásil v januári dátum prvého kola volieb na 3. apríla, pričom kandidáti na prezidenta sa mali prihlásiť do konca januára 2004. Podmienkou kandidatúry bola podpora najmenej 15 poslancov alebo petícia podpísaná aspoň 15 000 občanmi. V stanovenom termíne odovzdalo kandidačnú listinu 12 kandidátov, niektorí z nich s dostatočným počtom podpisov poslancov a niektorí s podporou potrebného počtu podpisov občanov. Rozdielom oproti roku 1999 bolo najmä to, že koalícii nemala spoločného kandidáta, akým bol v predchádzajúcich voľbách R. Schuster. Kandidátom za stranu KDH bol František Mikloško, ktorý bol prvým kandidátom, ktorého kandidatúru podporila okrem materskej strany aj iná strana a to Občianska konzervatívna strana.⁴⁹ Na konci januára predstavil svoje prezidentské princípy, ktoré mali tzv. „antischusterovského ducha“. Tvrdil, že: „*Som antikomunista a rád by som ním aj zostal až do smrti. Ten môj antikomunizmus je plný kresťanskej lásky*“.⁵⁰ Medzi ďalších kandidátov patrili napríklad Eduard Kukan za SDKÚ, Vladimír

⁴⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 43-48

⁴⁸ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 56

⁴⁹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 61-63

⁵⁰ *Mikloško začal svoju kampaň*, In: <http://denik.sme.sk/c/1242029/miklosko-zacal-svoju-kampan.html#ixzz1GyCQLSod>, 1.3.2011

mečiar za HZDS ale takisto aj v tej dobe súčasný prezident SR Rudolf Schuster ako nestraničky kandidát. V polovici marca došlo k zníženiu kandidátov o jedného na základe rozhodnutia Ľubomíra Romana za ANO, vzdať sa kandidatúry. V predvolebných kampaniach prezentovali kandidáti svoje postoje týkajúce sa plnenia úlohy hlavy štátu, ale aj ohľadom iných otázok. Kandidáti reprezentujúci politické strany hlásali stanoviská zhodujúce sa s pozíciami týchto strán. Podľa prieskumov mali najreálnejšie šance dostať sa do druhého kola E. Kukan a V. Mečiar.⁵¹

Na prvom volebnom kole sa zúčastnilo len 47, 94 % oprávnených voličov, čo bola výrazne nižšia účasť ako na voľbách v roku 1999. V prvom kole nezískal nadpolovičnú časť hlasov ani jeden z kandidátov a do druhého volebného kola sa nakoniec dostali s najväčším počtom hlasov V. Mečiar a I. Gašparovič. Najväčším prekvapením však bol neúspech E. Kukana ako kandidáta za SDKÚ, pričom jeho porážka sa dala považovať aj za porážku celej vládnej koalície. Dôvodom mohla byť aj neschopnosť vládnej koalície dohodnúť sa na spoločnom kandidátovi. Rovnako tak chýbala aj mobilizujúca kampaň a politici nereprezentovali voľbu novej hlavy štátu ako vážnu spoločenskú tému.⁵² Zástupca KDH, František Mikloško sa umiestnil na piatom meste so 6, 51 %. Druhé kolo volieb sa uskutočnilo 17. apríla. Strany vládnej koalície nepodporovali ani jedného kandidáta a strany KDH a ANO dokonca vyzývali svojich voličov, aby sa druhého kola volieb nezúčastnili. Volebná účasť bola ešte nižšia ako v prvom kole, predstavovala len 43, 50 % účasť. Víťazom sa stal nakoniec I. Gašparovič so svojimi 43, 50% a jeho protikandidát V. Mečiar získal 40,09%.⁵³

V roku 2004 sa teda skončilo funkčné obdobie R. Schustera, ktorý bol zvolený na post hlavy štátu v máji 1999 v priamych voľbách a bol prvým priamo zvoleným kandidátom na prezidenta SR. Inaugurácia novozvoleného prezidenta I. Gašparoviča bola naplánovaná na jún 2004.

V deň konania prvého kola prezidentských volieb sa zároveň uskutočnilo aj referendum o predčasných parlamentných voľbách, ktoré začiatkom februára 2004 vyhlásil prezident R. Schuster. Tomuto vyhláseniu predchádzala činnosť Konfederácie odborových zväzov, ktorá vyhlásila na začiatku októbra petičnú akciu. Dôvodom bol ich nesúhlas so sociálno-ekonomickou politikou vlády M. Dzurindu. Petícia prebiehala vo všetkých krajských mestách SR a podporovali ju aj opozičné strany parlamentu.

⁵¹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 61-63

⁵² *Aké chyby urobila vládna koalícia*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1450728/ake-chyby-urobila-vladna-koalicia.html>, 1.3.2011

⁵³ KRIVÝ, V.: *Voľby v roku 2004*. In: Slovensko 2004. s. 129-131

Podpisy občanov sa zbierali pod otázkou: „Ste za to, aby poslanci Národnej rady SR prijali ústavný zákon o skrátení 3. Volebného obdobia NR SR tak, aby sa voľby konali v roku 2004. Na začiatku januára zástupcovia petičného výboru odovzdali prezidentovi hárky s vyše 600 000 podpismi občanov. Po vyhlásení referenda vyjadrili koalíčne strany nesúhlas s týmto rozhodnutím. Na rozdiel od vládnych strán SDKÚ, SMK, KDH a ANO, ktoré vyzývali svojich voličov, aby sa referenda nezúčastnili, opozičné strany Smer, KSS, HZDS a ĽÚ ich k tomu povzbudzovali. Na referende sa zúčastnilo len 35, 86 % oprávnených voličov a z toho dôvodu bolo vyhlásené za neplatné, pričom takmer 12 % obyvateľov hlasovalo proti predčasným voľbám. Koaličný politici považovali tento výsledok ako svoj úspech a ďalšiu šancu od občanov.⁵⁴

2.4 Vstup SR do NATO

V roku 2004 sa Slovenská republika stala právoplatným členom Severoatlantickej aliancie. Kým však k tomuto vstupu došlo, na Slovensku sa udialo viacero významných aj menej významných udalostí, medzi ktorými bola napríklad téma okolo vojakov v Iraku, ale aj pokus o vyhlásenie referenda o vstupe do NATO v januári 2003. Jedným zo zástupcov a spolu-organizátorov bol aj bývalý predseda KDH Ján Čarnogurský, ktorý sa k téme vstupu do NATO vyjadril nasledovne. „*Myslím si, že NATO nerieši žiadny bezpečnostný problém Slovenska, lebo v strednej Európe vojna nehrozí a stabilizáciu našich vzťahov k okolitým štátom, najmä k Maďarsku, lepšie zabezpečí Európska Únia, ako členstvo v NATO. Naopak, členstvo v aliancii nás môže zatahnuť do konfliktov mimo Európy- tak ako sme už prítomný v Afganistane a hrozí, že budeme aj v Iraku. Tieto konflikty presahujú mocenský potenciál Slovenska a sú preň riskantné*“.⁵⁵ Na iniciatívu Jána Čarnogurského pritom KDH reagovalo vyhlásením, že hnutie akékoľvek petície za referendum o vstupe do NATO odmieta. Okrem neho sa na referende zúčastnili napríklad aj riaditeľka Greenpeace na Slovensku Ľubica Trubíniová, prezident KOZ SR Ivan Saktor, šéf organizácie Ľudia proti rasizmu Ladislav Ďurkovič a ďalší. Konali sa rôzne verejné vystúpenia, na ktorých sa prezentovali činnosti a poslania Severoatlantickej aliancie, ktoré boli hodnotené negatívne. Medzi zástancov referenda patrili aj opozičná strana KSS a strany SNS

⁵⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 64-65

⁵⁵ STUPŇAN, I.: *Čarnogurský- neobetujem slobodu*. In: <http://dennik.sme.sk/c/772938/carnogursky-neobetujem-slobodu.html#ixzz1Gfd7geMa>, 5.3.2011

a PSNS. Aktivistom sa nakoniec podarilo do polovice apríla zozbierať 191 000 hlasov, a tým sa petícia stala neplatnou.⁵⁶

Veľký význam pre zahranično-politické smerovanie krajiny mali otázky a rozhodnutia súvisiace s postojom voči Iraku. KDH sa v týchto otázkach názorovo odlišovalo od ďalších troch koalíčných strán. Zdôrazňovali však, že ich odmietavý postoj k zásahu v Iraku neznamená žiadnu zmenu postoja k NATO a naďalej sú zástancami vstupu Slovenska do aliancie. Pri hlasovaní o schválení vládneho uznesenia o vyslaní vlastnej slovenskej jednotky hlasovalo za 14 ministrov, 2 ministri z KDH, V. Palko a M. Fronc boli proti. Tretí minister za KDH, D. Lipšic s vyslaním súhlasil. Minister zahraničných vecí pritom uviedol, že postoj parlamentu k Iraku môže ovplyvniť osud pozvania Slovenska do NATO. V apríli 2003 však označil celkový priebeh operácie za úspešný. V druhej polovici júna NR SR súhlasila s vyslaním 85 vojakov do Iraku.⁵⁷

Koncom marca 2003 minister zahraničných vecí SR E. Kukan podpísal v Bruseli prístupový protokol, ktorý v apríli ratifikovala NR SR. S pristúpením Slovenska k severoatlantickej zmluve súhlasilo zo 136 prítomných poslancov 124. Posledným krokom bol podpis prezidenta, ktorý prístupovú zmluvu podpísal 14. Apríla 2003. Pre Slovensko sa tak definitívne ukončila ratifikácia vstupu do NATO.⁵⁸ Právoplatným členom aliancie sa Slovensko stalo 29. Marca 2004. Spolu s ním pristúpili aj krajiny ako Bulharsko, Estónsko, Litva, Slovinsko a ďalšie. Názor politikov na vstup bol rozličný, predseda NR SR Pavol Hrušovský sa k vstupu vyjadril názorom, že: „*Slovensko nebude užívať len výhody v podobe vyššej bezpečnosti, ale musí tiež na seba prevziať časť zodpovednosti za mier vo svete a ochranu demokracie a ľudských práv*“.⁵⁹

2. 5 Vstup SR do EÚ

Okrem vstupu SR do Severoatlantickej aliancie sa stala v tomto období ešte jedna významná udalosť, a tou bolo pristúpenie SR k Európskej únii. Ak by sme chceli v skratke opísať cestu SR do EÚ mohli by sme začať v roku 1999, kedy sa Helsinský summit rozhodol o pozvaní Slovenska na rozhovory o vstupe do únie. O 3 roky neskôr,

⁵⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 56-57

⁵⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 50-55

⁵⁸ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 28

⁵⁹ *Reakcie politikov na členstvo Slovenska v NATO*. In: <http://dennik.sme.sk/c/1322098/reakcie-politikov-na-clenstvo-slovenska-v-nato.html>, 5.3.2011

v roku 2002 sme sa zúčastnili na kodanskom summite, kde sa skončili predvstupové rokovania a rozhodlo sa, že členom sa staneme 1. Mája 2004. V roku 2003 Európsky parlament súhlasil s prijatím Slovenska za člena únie, pričom podľa referenda o vstupe SR do EÚ občania so vstupom súhlasili. Nakoniec, dňa 1. mája 2004 sa Slovensko stalo právoplatným členom EÚ. V skutočnosti však tento vývoj nebol taký jednoduchý a pri jeho uskutočnení došlo aj k sporu týkajúceho sa Ústavy Európskej Únie, pri ktorom s jej prijatím nesúhlasila strana KDĽ.

Na začiatku roka vyhlásil prezident Rudolf Schuster referendum o vstupe Slovenska do Európskej únie na 16. A 17. Máj 2003, ktoré bolo schválené všetkými prítomnými poslancami. Ďalším krokom bolo podpísanie zmluvy s Európskou úniou v Aténach 16. Apríla 2003. Do Atén išli okrem prezidenta aj minister zahraničných vecí E. Kukan a hlavný vyjednávač Ján Figel'.⁶⁰ V máji sa slovenskí poslanci zúčastnili prvýkrát na zasadnutí pléna Európskeho parlamentu. Išlo o 14 poslancov, ktorých vedúcim bol Ján Figel'. Poslanci zo strán SDKÚ, KDĽ a SMK posilnili v parlamente Európsku ľudovú stranu- Európski demokrati (EPP-ED) a poslanec za stranu ANO sa pridal k liberálnej frakcii.⁶¹

Už v dopredu dohodnutých dňoch 16. A 17. mája sa konalo referendum o vstupe SR do Európskej únie, pričom občania odpovedali na otázku: „Súhlasíte s tým, aby sa Slovenská republika stala členským štátom Európskej únie?“ Na referende sa zúčastnilo 52,15 % oprávnených voličov, z ktorých kladne hlasovalo až 92,46%. Tento počet stačil na uznanie referenda, aj keď predvolebné výsledky ukazovali väčšie číslo. Dôvody nižšej účasti mohli byť rôzne, zaradiť medzi ne môžeme tzv. volebnú únavu obyvateľstva, slabšie politické aktivity ako pred parlamentnými voľbami a podobne. Referendum o vstupe Slovenska do EÚ sa stalo prvým platným referendom v dejinách Slovenska. Dňa 28. augusta 2003 podpísal prezident Rudolf Schuster ratifikačnú listinu k zmluve o prístupí Slovenska k Európskej únii.⁶²

S úniou súvisela aj voľba európskeho komisára, o ktorého post mali záujem poslanec Ján Figel' za KDĽ a manažér firmy Coca-Cola Ivan Štefanec, ktorý bol nominantom SDKÚ. Väčšia šanca sa pripisovala J. Figel'ovi, ktorý bol hlavným vyjednávačom s EÚ

⁶⁰ *Dnes podpíšeme zmluvu s európskou úniou.* In: <http://dennik.sme.sk/c/872185/dnes-podpiseme-zmluvu-s-europskou-uniou.html#ixzz1GgZuV6yr>, 5.3.2011

⁶¹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán.* In: Slovensko 2003. s. 29

⁶² MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán.* In: Slovensko 2003. s. 55-56

a v európskych záležitostiach sa angažoval už jedenásty rok.⁶³ Ten sa stal nakoniec víťazom a od 1. mája spolupracoval s komisárom Erkkim Liikanenom, ktorý mal v Európskej komisii na starosti podnikanie a informačnú spoločnosť.

Počas tohto vývoja došlo k sporu z dôvodu prijatia ústavnej zmluvy EÚ, s ktorou nesúhlasila koaličná strana KDH. Strana bola od začiatku známa ako strana s najrezervovanejšími postojmi voči integračným procesom v Európe a voči presadzujúcim sa trendom vnútorného usporiadania EÚ. Na druhej strane však vstup do EÚ otvorene podporovala a takisto vyzývala občanov k hlasovaniu v referende. Problém sa týkal charty základných práv, ktorá sa mala stať súčasťou ústavnej zmluvy EÚ. KDH sa jednoznačne postavilo proti tomuto návrhu a chartu označilo za „ideologicky ľavicovo zafarbený dokument“. Podľa jej poslancov charta neprístupným spôsobom rozširuje rozsah ľudských práv, čo znižuje rozsah štátnej suverenity SR, ale predovšetkým pripúšťa zakotvenie takých práv ako právo ženy na potrat alebo právo homosexuálnych osôb na registrované partnerstvo, čo je pre KDH absolútne neprijateľné. Poslanec F. Mikloško na konci septembra dodal, že ak návrh ústavnej zmluvy neprejde vážnymi zmenami, KDH zaň hlasovať nebude. Poslanci nakoniec návrh KDH požadovať stiahnutie charty ľudských práv z ústavy odmietli a takisto nesúhlasili ani s návrhom hnutia, aby zmluva obsahovala zmienku o Bohu a zvrchovanosť v kultúrno-etických otázkach. Na začiatku októbra 2003 sa uskutočnilo jej opätovné prerokovanie, a slovenská pozícia k európskej ústave bola schválená väčšinovým hlasovaním, keď všetci ostatní členovia vlády návrh podporili.⁶⁴

Napriek všetkým udalostiam, ktoré sa udiali sa Slovenská republika stala 15 rokov od pádu komunizmu členom Európskej únie, pričom bola súčasťou najväčšieho rozšírenia v histórii Európskej únie, ktorej členmi od mája bolo až 25 krajín. Oficiálnym členom sa stala 1. mája 2004. So vstupom súvisí aj odchod prvého slovenského komisára v Európskej komisii, Jána Figel'a z parlamentu. Vzdal sa svojho poslaneckého mandátu a odišiel zastupovať Slovensko v Európskej únii. Vzhľadom na vyvíjajúci sa stav krajiny si myslím, že Slovensko nič lepšie ako členstvo v únii stretnúť nemohlo. Vstupom do EÚ sa splnili aj ciele jednotlivých politických strán, ktoré si za cieľ vytýčili priviesť krajinu práve do tohto stavu.

⁶³ KRPELAN, R.: *Koalícia začína boj o eurokomisára*. In: <http://dennik.sme.sk/c/1227666/koalicia-zacina-boj-o-eurokomisara.html#ixzz1Gy38I3Xi>, 10.3.2011

⁶⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2003. s. 80

3 KDH v období po vstupe Slovenska do EÚ

3.1 Činnosť KDH vo vládnej koalícii

Strana KDH mala vo vláde zastúpenie prostredníctvom troch ministrov, a to ministra spravodlivosti D. Lipšica, ministra školstva M. Fronca a ministra vnútra V. Palka. Ďalšou významnou osobou bol predseda hnutia a zároveň predseda NR SR P. Hrušovský. Prostredníctvom nich sa snažila presadiť svoje návrhy na nové zákony alebo na zmeny noviel zákonov a tým splniť určité body so svojho volebného programu. Medzi najdôležitejšie patrili v tomto období reformy školstva, v ktorých M. Fronc navrhoval predovšetkým spoplatnenie vysokoškolského štúdia, návrh ministra spravodlivosti na zmeny v Trestnom zákone a v Trestnom poriadku, ale aj zrušenie Mečiarových amnestií. Čiastočne sa zaoberali aj riešením interrupčného a antidiskriminačného zákona, ktoré už prešli určitým vývojom a ktoré mali pre hnutie špecifický význam. Osobitnou kategóriou bola ratifikácia európskej ústavy, ktorú KDH odmietalo. Spomenuté sú aj niektoré ďalšie zákony navrhnuté práve ministrami KDH.

Ratifikáciou Európskej ústavy sme sa zaoberali aj v predchádzajúcej kapitole, keďže tento problém pretrváva už dlhšiu dobu. Jednalo sa o požiadavku KDH vylúčiť chartu základných práv z textu ústavnej zmluvy. Podľa jej predstaviteľov charta zahŕňa v sebe riziko, že Slovensko bude musieť bez hlasovania a súhlasu akceptovať napríklad aj potraty, čo je pre nich absolútne neprípustné. V júni roku 2004 došlo k prijatiu návrhu ústavnej zmluvy na summite EÚ v Bruseli, čo vyvolalo sklamanie zo strany hnutia, ktoré si stále stálo za svojím názorom, že európska ústavná zmluva mení charakter EÚ a transformuje ju na štátny zväzok s prvkami samostatného štátu. KDH videlo riešenie situácie vypísaním referenda pre občanov SR, ktoré sa ale nakoniec neuskutočnilo. Naopak, myšlienka usporiadania celoeurópskeho referenda, ktorú vyhlásil predseda poslaneckého klubu EPP- ED Hans-Gert Pottering sa hnutiu nepáčila.⁶⁵ Aj v roku 2005 pokračovalo hnutie v podobných názoroch a naďalej nesúhlasilo s ratifikáciou zmluvy, ktorá sa podľa predsedu hnutia P. Hrušovského vyznačuje nielen nedostatkom demokracie a kresťanstva, ale aj úprimnosti. Viacerí predstavitelia KDH tvrdili, že v texte sa nič nehovorí o tzv. „kresťanských koreňoch“ Európy a takisto, že zmluva

⁶⁵ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 92

údajne oddeľuje rodinu a manželstvo. V máji 2005 Slovensko bez problémov ratifikovalo európsku ústavnú zmluvu, keď za návrh hlasovala väčšina poslancov, proti boli len KDĽ a KSS a niektorí z nezávislých poslancov. Zároveň tvrdil, že hlasovaním proti európskej ústave dali prednosť lepšej a slobodnejšej budúcnosti. Pozitívny názor zaujal aj k výsledku referenda v Holandsku a Francúzsku, kde bola zmluva zamietnutá, pričom bez súhlasu ktorejkoľvek krajiny nemôže zmluva vstúpiť do platnosti.⁶⁶ Problém nakoniec nastal aj na Slovensku, keď Ústavný súd zaviazal prezidenta I. Gašparoviča, aby zmluvu nepodpisoval, až kým sa súd nerozhodne, čo môže potvrdiť až do konca budúceho roku. Problém ohľadom európskej ústavnej zmluvy sa do parlamentných volieb nevyriešil.

Jedným z najdôležitejších návrhov bol návrh nového Trestného poriadku, ktorý predložil minister spravodlivosti D. Lipšic, ktorý na konci roka 2004 vetoval minister hospodárstva P. Rusko. V roku 2005 došlo k situácii ohľadom nového Trestného zákona, kedy pozmeňovacie návrhy poslancov zmenili pôvodný návrh natoľko, že minister sa ho rozhodol z rokovania stiahnuť. Išlo pritom o také zmeny, ktoré podľa neho zredukovali boj s organizovaným zločinom a taktiež tvrdil, že poslanci hlasujúci za zmenu niektorých paragrafov hlasovali akoby v prospech mafie.⁶⁷ Vyjadril sa aj poslanec F. Mikloško, ktorý považoval stiahnutie návrhu za správne a povedal, že KDĽ bude aj naďalej principiálne, pretože: „*našou vlajkovou loďou je boj proti korupcii a zločinu*“.⁶⁸ V marci bol návrh posunutý do druhého čítania a nový Trestný zákon aj s Trestným poriadkom boli schválené o dva mesiace neskôr, v máji. Zásada „trikrát a dost“ aj napriek kritizovaniu v zákone zostala. Koalícii sa podarilo získať si aj hlasy opozičného smeru a KSS, a za prijatie zákona hlasovalo až 117 zo 139 prítomných poslancov. Zákon podpísal aj prezident a platiť začal v januári 2006.⁶⁹

Spravodlivosti sa týka aj téma zrušenia Mečiarových amnestií, ktorú KDĽ neúspešne predložilo viackrát už aj v predchádzajúcom období. V roku 2005 sa o to pokúsilo znova, ale poslanci návrh neposunuli ani do druhého čítania. Po ďalšom neúspechu však hnutie vyhlásilo, že sa nevzdáva a spomínané amnestie sa bude snažiť zrušiť aj v budúcnosti.

⁶⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 82

⁶⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 23

⁶⁸ SDKÚ: *Hlasovanie o trestnom zákone bolo nedorozumenie*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1924972/sdku-hlasovanie-o-trestnom-zakone-bolo-nedorozumenie.html#ixzz1IN5hVqlA>, 18.3.2011

⁶⁹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 23

Ďalšími dvomi témami, pre ktoré sa KDH dostalo neraz do konfliktov boli prijatie antidiskriminačného a interrupčného zákona. Obidva zákony sú pre hnutie veľmi významné. Rokovania ohľadom ich platnosti sa začali už v roku 2003 a ich prijatie nie je stále vyriešené. KDH si zakladalo na Interrupčnom zákone natoľko, že v prípade jeho schválenia rozmýšľalo aj o odchode z vládnej koalície. Zákon sa nakoniec dostal na Ústavný súd a ani do konca tohto volebného obdobia nedošlo k jeho rozhodnutiu. Takisto aj antidiskriminačný zákon mal pre nich veľkú hodnotu, problém mali predovšetkým so zákazom diskriminácie pre sexuálnu orientáciu. Vo februári 2004 prijal vládny kabinet Csákyho návrh na antidiskriminačný zákon, ktorý bol v máji schválený v NR SR aj s ustanovením o možnosti pozitívnej diskriminácie na základe etnickej a rasovej príslušnosti. Minister spravodlivosti D. Lipšic s prijatou formou spokojný nebol a chcel sa obrátiť na Ústavný súd, nato však potreboval súhlas koalície, ktorá k rozhodnutiu dospela až v októbri. O spornej časti zákona mal teda rozhodnúť Ústavný súd, ktorý neskôr v novembri prijal podanie vlády na ďalšie konanie.⁷⁰ Až do rozhodnutia súdu mal zákon platiť v pôvodnej podobe.

Cieľom ministra M. Fronca bola reforma školstva. Už v roku 2003 sa rokovalo o návrhu zákona o študentských pôžičkách, ktorý však neprešiel ani do druhého čítania. Ministerstvo sa snažilo aj naďalej presadzovať reformy, v roku 2004 išlo o financovanie školstva, ktoré parlament taktiež odmietol. Na začiatku roka 2005 sa M. Fronc opäť pokúsil presadiť spoplatnenie vysokoškolského štúdia zákonom o študentských pôžičkách, ktoré vo februári vláda jednohlasne odobrila. Zákon mal ísť na prerokovanie v marci, poslanec P. Rusko ho však z dôvodu napätej atmosféry stiahol z programu koalície rady. Hrušovský na aktuálnu situáciu reagoval slovami: „*Ak niektorá zo strán nechce plniť programové vyhlásenie vlády, musíme si položiť otázku, čo chce robiť a či chce zostať v koalícii.*“⁷¹ Návrh sa dostal na prerokovanie v máji, ale ani na tretíkrát neprešiel a vysokoškolské štúdium teda zostalo bezplatné. Predkladateľ návrhu M. Fronc bol sklamaný z hlasovania ANO, ktorá zákon nepodporila a podľa jeho slov to bolo v rozpore s vládnym programom. Predseda vlády P. Hrušovský sa po neschválení zákona snažil vyriešiť problém návrhom na prijatie tohto zákona s účinnosťou od januára 2007, strana ANO návrh opäť odmietla.⁷²

⁷⁰ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 54-55

⁷¹ JESENKÝ, M.: *HZDS je proti plateniu za školy*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1969599/hzds-je-proti-plateniu-za-skoly.html#ixzz1INpJ9HGe>, 23.3.2011

⁷² MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 24-40

V apríli nastal vo vláde problém týkajúci sa opakovania maturitných skúšok z dôvodu poskytnutia chybných testov pre študentov. S touto kauzou súvisí aj návrh na odvolanie ministra školstva M. Fronca, ktorého kritizovali aj študenti aj politici, aj keď Franc je presvedčený, že prijal správne rozhodnutie. V máji prebiehali protesty, ktorých hlavným cieľom bolo práve odvolanie ministra. Návrh na jeho odvolanie nakoniec podala opozícia a podpísali ho poslanci zo Smeru, KSS a niektorí z nezávislých poslancov. Ako dôvod uviedli politickú, vecnú a odbornú zodpovednosť za viaceré nedostatky v školstve. Predseda parlamentu P. Hrušovský sa k danej situácii vyjadril tak, že nepredpokladá hlasovanie koalície za návrh vyslovenia nedôvery ministrovi školstva. Vláda nakoniec naozaj jednomyselne odmietla tento návrh opozície a M. Franc zostal ministrom aj naďalej. Situácia sa opakovala koncom mája, keď HZDS iniciovalo hlasovanie o vyslovení dôvery ministrovi M. Francovi. Aj napriek nevysloveniu dôvery, M. Franc ministrom zostal aj naďalej. Po tejto udalosti KDĽAP začalo rozmýšľať o predčasných voľbách, ktoré podporila aj strana SMK, nakoniec tento nápad obidve strany zamietli.⁷³

Hnutie zároveň žiadalo premiéra M. Dzurindu aby odvolal ministra hospodárstva P. Ruska. Ten s odvolaním súhlasil, ale Rusko svoj odchod odmietol, a tak premiér požiadal prezidenta I. Gašparoviča, ktorý ho bez váhania odvolal. Na miesto ministerstva hospodárstva nastúpil I. Mikloš z SDKÚ. Pokračovaním bolo rozhodnutie troch koalíčných strán o ukončení spolupráce so štvrtou koalíčnou stranou ANO, ktorá od augusta pôsobila v opozícii. Zároveň sa rozhodli pokračovať v spolupráci so skupinou poslancov okolo L. Lintnera, ktorá prejavila svoju lojalitu k vládnej koalícii.⁷⁴

Pre ministerstvo spravodlivosti bolo dôležité aj prijatie zákona o rodine, keďže podpora rodiny bol jedným z hlavných bodov ich programu. Zákon bol prvýkrát prijatý ku koncu roka 2004, následne ho však prezident vetoval. Na začiatku ďalšieho roka ho parlament opätovne prijal, pričom prezidentove podmienky neschválil. Zákon ministra D. Lipšica hovorí, že základnou bunkou spoločnosti je rodina založená manželstvom a zakotvuje aj možnosť utajených pôrodov.⁷⁵ Po prijatí parlamentom došlo k opätovnému vetovaniu zákona prezidentom, poslanci ho však znovu odhlasovali. Nový zákon o rodine, ktorý nahradil viac ako 40 ročnú platnú normu teda nakoniec vstúpil do platnosti bez súhlasu prezidenta I. Gašparoviča.

⁷³ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 26

⁷⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s.42-43

⁷⁵ *Poslanci opäť schválili zákon o rodine*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1896272/poslanci-opat-schvalili-zakon-o-rodine.html>, 25.3.2011

V marci 2004 bol schválený návrh ministra vnútra V. Palka o voľbách do NR SR. Nový zákon o voľbách do NR SR ponechal v platnosti jeden volebný obvod a pôvodné kvórum na vstup do NR SR, zaviedol hlasovanie len v jeden deň a zrušil 48 hodinové moratórium na volebnú kampaň. Schválený zákon bol vrátený prezidentom R. Schusterom na opätovné prerokovanie. V máji bol zákon bez zohľadňovania prezidentových výhrad schválený aj po druhýkrát.⁷⁶

3.2 Voľby do Európskeho parlamentu

Dňa 1. mája sa Slovenská republika stala oficiálnym členom Európskej únie. Pár týždňov po jej vstupe nasledovala prvá významná udalosť a tou boli voľby do Európskeho parlamentu, ktoré sa uskutočnili v nedeľu 13. júna 2004.

Voľby boli vyhlásené prezidentom na začiatku marca, kedy ešte nebola schválená novela ústavy, upravujúca otázku nezlučiteľnosti mandátu poslanca NR SR a EP. Novelu nakoniec schválil parlament v máji. No voľbách sa zúčastnilo 17 politických subjektov, z toho 3 dvojkoalície. Voľby sa vyznačovali veľmi nízkou volebnou účasťou, voliť prišlo menej ako 17 % oprávnených voličov. Táto účasť bola oficiálne najnižšou spomedzi všetkých volieb do EP. Jeden z dôvodov nízkej účasti mohol byť spôsobený aj absenciou skúseností s voľbami do EP a s pôsobením EP, ale aj slabou kampaňou kandidátov. Na vstup do parlamentu bolo potrebné prekročiť 5 % hranicu, a to sa podarilo piatim kandidátom- SDKÚ, HZDS, Smer, KDH a SMK. Dokopy sa zo Slovenska dostalo do európskeho parlamentu 14 poslancov.⁷⁷ Slovensko mal okrem týchto 14 poslancov v EP zastupovať aj jeden komisár, 7 hlasov v Rade ministrov a úradníci na rôznych postoch v inštitúciách a agentúrach.⁷⁸

Strana KDH mala už v Európskej Únii svojho zástupcu, Jána Figeľa, ktorý pôsobil v Európskej komisii. Záujem prejavovala aj v prípade volieb do EP. Medzi ich hlavné témy v kampani patrili napríklad ochrana tradičných hodnôt, rast podnikania a zamestnanosti ale aj silné Slovensko v bezpečnej Európe. V prípade predvolebnej kampane sa spoliehali na podobné spôsoby ako pred parlamentnými voľbami

⁷⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 25

⁷⁷ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2004. s. 66-67

⁷⁸ BRHLÍKOVÁ, R.: *EÚ a jej rozšírenie očami jej občanov*. In: Politický vývoj štátov Víšegrádskej štvorky. s. 143

a sústredili sa predovšetkým na osobný kontakt s voličmi. Ich predvolebným heslom bolo „Váš hlas je v Európe dôležitý“.⁷⁹

KDH skončilo vo voľbách na Slovensku so 16, 19 % podielom na štvrtom mieste a v európskom parlamente ho zastupovali poslanci Anna Záborská, Miroslav Mikolášek a Ján Hudacký, ktorí boli členmi frakcie Európskej ľudovej strany (EPP-ED). Hnutie považovalo výsledky volieb za pozitívne, podiel ich hlasov bol vyšší, ako v hociktorých parlamentných voľbách od roku 1992. Predseda hnutia P. Hrušovský považoval získanie troch mandátov za úspech zahraničnej politiky jeho strany. Najúspešnejší boli na Orave, Liptove, Spiši a v Šariši. V júli 2004 bola A. Záborská zvolená za predsedníčku výboru pre práva žien a rovnosť pohlaví.⁸⁰

3. 3 Kauza Bielik

Vnútnú stabilitu a postavenie KDH ohrozila kauza okolo starostu bratislavskej mestskej časti Rača, podpredsedu Bratislavského samosprávneho kraja a predsedu Bratislavskej krajskej rady KDH Pavla Bielika, ktorý bol v apríli 2004 obvinený z úplatkárstva. Kauza sa pretriasla celým Slovenskom aj z dôvodu, že práve člen KDH, ktoré bojuje proti korupcii bol obvinený z prebratia 5 miliónového úplatku. Peniaze však neprevzal, čo bol aj dôvod prečo nešiel do väzby. Bielik aj po obvinení zostal vo svojej straníckej funkcii, k čomu sa predseda KDH P. Hrušovský vyjadril, že postoj zaujme až po podaní obžaloby na súd. Stalo sa tak v novembri a predseda okamžite vyzval Bielika, aby sa vzdal všetkých svojich straníckych funkcií, čo on samozrejme odmietol. P. Hrušovský nato reagoval so slovami, že Bielik stratil všetku jeho politickú dôveru. Bratislavská krajská rada sa prípadom nezaoberala, a tak Bielik bez problémov vykonával všetky svoje funkcie aj naďalej. Krajská organizácia ho dokonca nominovala aj za kandidáta na poslanca krajského zastupiteľstva v regionálnych voľbách. V októbri 2005 došlo k zmene stanov na sneme KDH a hnutie získalo právomoc na pozastavenie členstva Bielika v KDH. Bielik zároveň skončil aj ako šéf krajskej rady KDH v Bratislave. Predseda P. Hrušovský vyzval aj krajskú radu, aby jeho kandidatúru stiahla, tá to odmietla urobiť. Bielik ale za poslanca nakoniec zvolený nebol.⁸¹

⁷⁹ FILIPKO, R.: *S čím idú politické strany do eurovolieb*, In: <http://dennik.sme.sk/c/1487553/s-cim-idu-politicke-strany-do-eurovolieb.html#ixzz1H03qOcVn>, 12.3.2011

⁸⁰ KRIVÝ, V.: *Voľby v roku 2004*. In: Slovensko 2004. s. 142-148

⁸¹ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2005. s. 81

3. 4 Zmluva o výhrade svedomia a odchod KDH do opozície

Prijatie zmluvy o výhrade svedomia patrilo medzi najvýznamnejšie body v programe KDH. Právo na výhradu svedomia bolo už zakotvené v platnej zmluve s Vatikánom z roku 2000, táto zmluva mala len obmedziť jej rozsah. Zmluva vyvolala viaceré konflikty v parlamente a jednotlivé koalíčné strany k nej zastávali rôzne pozície. Pre KDH bolo prijatie zmluvy natoľko dôležité, že nesplnenie tejto požiadavky ich viedlo k odchodu z koalície a k pôsobeniu v opozícii až do predčasných parlamentných volieb.

Minister spravodlivosti D. Lipšic oznámil v marci roku 2005, že plánuje predložiť návrh Zmluvy medzi SR a Vatikánom o práve uplatňovať si výhradu vo svedomí na rokovanie vlády. Zmluva mala zabezpečiť právo uplatňovania výhrady svedomia v rôznych oblastiach, akými bolo napríklad zdravotníctvo, armáda a školstvo. Po jej prijatí by mali napríklad lekári právo odmietnuť vykonať potrat či predpísať antikoncepciu alebo zamestnanci právo odmietnuť ísť pracovať v nedeľu. Zmluva však získala veľké množstvo odporcov vrátane europoslancov, ktorí tvrdili, že je diskriminačná a uprednostňuje katolíkov pred ostatnými občanmi. Minister D. Lipšic reagoval na tento fakt so slovami, že výhradu svedomia si bude môcť uplatniť každý bez ohľadu na vierovyznanie. V roku 2005 začalo viacero iniciatív na podporu, či naopak na neprijatie tejto zmluvy a k prerokovaniu zmluvy vo vláde nakoniec ani nedošlo. KDH celý čas podporovalo jej prijatie, názory koalíčných partnerov však boli rôzne. Jednoznačne proti bola strana ANO, ktorá iniciovala aj petíciu proti prijatiu zmluvy pod názvom „Za moderné Slovensko“ a neskôr aj skupina okolo Ľ. Lintnera. Koalíčné strany SDKÚ a SMK zastávali zdržanlivé pozície.⁸²

Hnutie aj napriek odmietavému postoju strán v parlamente chcelo prijatie zmluvy presadiť ešte v danom volebnom období, aj keď na začiatku roka 2006 návrh už podporu nemal ani v koalícii. Pre KDH bola zmluva prvou prioritou, a preto požadovalo o rokovanie vo vláde. Problém nastal keď ju minister zahraničných vecí E. Kukan odmietol podpísať a na rokovanie vlády sa nedostala. Problém schválenia zmluvy sa preniesol do roviny vzťahov medzi KDH a SDKÚ-DS. Okrem E. Kukana mal pripomienky k zmluve aj premiér M. Dzurinda, ktorý tvrdil, že návrh zmluvy je príliš

⁸² KOLLÁR, M.: *Cirkvi*. In: Slovensko 2005. s. 55

široký a žiada si novelizáciu veľkého množstva iných právnych noriem. Predseda hnutia P. Hrušovský sa vyjadril, že netrvá na ničom inom, len na splnení vládneho programu.⁸³

KDH nakoniec vyslovilo 4. februára ultimátum, v ktorom hovorí, že buď sa vláda bude zaoberať a schváli zmluvu s Vatikánom, alebo KDH z vládnej koalície odíde. A tak sa aj stalo. Premiér M. Dzurinda oznámil, že zmluvu na rokovanie vlády nepredloží a KDH dňa 7. februára 2006 vyhlásilo, že koalíciu opúšťa. Predseda hnutia P. Hrušovský sa vzdal aj funkcie predsedu parlamentu a demisiu podali aj ministri za KDH. Odchod hnutia vyvolalo mnohé reakcie, v popredí bola téma predčasných volieb, ktoré sa po odhlasovaní vo vláde uskutočnili dňa 17. júna 2006. Za 3 odstupujúcich ministrov z KDH nastúpili ich náhradníci. Za ministra vnútra V. Palka nastúpil M. Pado z SDKÚ, za ministra školstva M. Fronca to bol László Szigeti z SMK a miesto ministra spravodlivosti D. Lipšica prevzala nestraníčka L. Žitňanská. Traja spomenutí ministri z KDH boli s výkonmi vo svojich funkciách vcelku spokojní.⁸⁴

Do parlamentných volieb teda KDH pôsobilo v opozícii. Na posledných rokovaníach sa ešte snažilo presadiť návrhy zákonov v školstve a v Trestnom zákone, nedostali sa však ani na prerokovanie. KDH patrilo k stranám, ktoré za celé volebné obdobie pôsobili na rozdiel od viacerých strán s rovnakým počtom poslancov, akým aj začali, teda 15. V posledných mesiacoch aktuálnej vlády sa hnutie pripravovalo na blížiacu sa parlamentné voľby s cieľom dosiahnuť čo najlepší volebný výsledok. Ich hlavnou prioritou bola aj naďalej rodina.

3.5 Predčasné parlamentné voľby 2006

Predčasné parlamentné voľby sa uskutočnili dňa 17. júna 2006. Pôvodný termín volieb bol v septembri, pre rozpad koalície však bolo potrebné uskutočniť ich skôr. Boli to prvé parlamentné voľby na Slovensku po vstupe SR do Európskej únie. Oproti predchádzajúcim parlamentným voľbám, ktoré sa uskutočnili v roku 2002 nastalo niekoľko zmien. Posilnila sa napríklad hodnota preferenčných hlasov, voľby prebiehali namiesto dvoch dní už len jeden deň a hlasovať sa mohlo aj zo zahraničia. S volebnou účasťou približne 55% sa vyznačovali tieto voľby najnižšou účasťou od roku 1990. Strany, ktoré mali záujem o kandidatúru, museli svoje kandidátky odovzdať do 19. marca. Ako pred každými voľbami, tak sa aj pred tými v roku 2006 uskutočnili volebné

⁸³ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2006. s. 36

⁸⁴ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2006. s. 37

kampane, pomocou ktorých chceli kandidujúce strany zaujať občanov. Kampaň ich strán by sme mohli označiť za pomerne korektnú a nevyhrotenú.⁸⁵

Strana KDH išla do volieb s návrhmi na zlepšenie podmienok života pre mladých ľudí, ktoré sa im nepodarilo presadiť vo vládnom programe v roku 2002. Ich hlavnou témou zostávala teda aj naďalej téma rodiny, čo potvrdili aj výberom svojho prvého volebného maskota vôbec. Stal sa ním „Bocian Kristián“, ktorého hnutie charakterizovalo ako rodinne založeného živočícha, ktorý si zakladá vzťah na celý život. Vo svojej predvolebnej kampani dali tak ako obvykle prednosť osobným stretnutiam s ľuďmi, veľkých mítingov mali len pár. Hnutie sa orientovalo predovšetkým na veriacich voličov a medzi ich priority patrili rodina, spravodlivosť a bezpečnosť. V rozhovoroch sa vyjadrovali, že v prípade opätovného zvolenia do vlády sa budú zaujímať o také rezorty, v ktorých si budú môcť uplatniť svoje priority a tými boli ministerstvo školstva, vnútra a spravodlivosti, teda tie, v ktorých malo KDH svoje zastúpenie aj v predchádzajúcom volebnom období. V otázkach ohľadom partnerov hnutie jednoznačne vylúčilo spoluprácu s ĽS- HZDS a za problematickú vyhlásilo aj spoluprácu so Smerom. Najpriateľnejším riešením by bola pre nich koalícia s SMK a SDKÚ. Za svoju prioritu aj naďalej považovali uzavretie dvoch zmlúv so Svätou stolicou, jednu o výhrade vo svedomí a druhú o financovaní cirkvi.⁸⁶

Parlamentné voľby v roku 2006 sa vyznačovali najnižšou volebnou účasťou po roku 1989. Voliť prišlo len 54, 7% oprávnených voličov, čo signalizovalo problematickú politickú participáciu. Najväčší počet hlasov dostala strana Smer- SD a spolu s ňou sa do parlamentu dostali aj strany SDKÚ, SNS, SMK, HZDS a KDH. Ďalšími zaujímavosťami boli aj fakty, že prvý raz po roku 1990 neskončilo na prvom mieste HZDS alebo že po prvý raz sa do parlamentu nedostala žiadna nová politická strana. Ešte pred parlamentnými voľbami prebiehali každý mesiac prieskumy, podľa ktorých sa volebné preferencie ani po odchode KDH z vládnej koalície nezmenili. Percento ich voličov sa pohybovalo medzi 8- 10%, vo voľbách nakoniec získali 8, 31 %. Zaujímavosťou je, že takmer rovnaké percento získali aj vo voľbách v roku 2002. Hnutie napriek tomu spokojné nebolo, počítalo s dvojciferným výsledkom.⁸⁷ Na jednej strane môžeme považovať tento výsledok za úspech, pretože KDH ani po viacerých konfliktoch a sporoch nestratilo svojich voličov. Na druhej strane, žiadnych nových ani

⁸⁵ KRIVÝ, V.: *Voľby v roku 2006*. In: Slovensko 2006. s. 108-109

⁸⁶ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2006. s. 92

⁸⁷ KRIVÝ, V.: *Voľby v roku 2006*. In: Slovensko 2006. s. 108-115

neoslavilo. K situácii sa vyjadrila sociologička Oľga Gyárfášová: „ *Prílišná sústredenosť na svoju tradičnú agendu, a teda aj na tradičných voličov. KDH nepreukázalo žiadnu komunikačnú ofenzívu a rozpačito sa postavilo k reformám. Slovenská spoločnosť je modernejšia ako predpokladalo KDH a prioritami ľudí sú iné problémy, než s akými do politického diskurzu prichádzali kresťanskí demokrati.*“⁸⁸ KDH malo najväčšiu podporu v Prešovskom a Žilinskom kraji, najmenšiu v Banskobystrickom a Nitrianskom kraji. Čo sa týkalo dôveryhodnosti politikov v rámci svojho voličského základu, predsedovi P. Hrušovskému dôverovalo v priebehu posledného roka pred voľbami vyše 70% priaznivcov hnutia, čo bolo omnoho viac ako pred dvomi rokmi. Z prieskumov takisto vychádzalo, že volebná stabilita KDH sa počas celého volebného obdobia posilňovala.⁸⁹

Volebné výsledky jednotlivých politických strán sa dajú považovať za akýsi výsledok hodnotenia ich činnosti v predchádzajúcom volebnom období. Snahou každej strany je jednak udržanie svojich verných voličov, jednak získanie nových, čo sa snažia dosiahnuť rôznymi reformami a návrhmi zákonov. KDH v tomto volebnom období len potvrdilo, že patrí medzi strany so stálym volebným základom, a ich zástancami sú predovšetkým veriaci ľudia. Po skončení parlamentných volieb dostalo KDH ponuku od predsedu strany Smer R. Fica na spoluprácu v koalícii, hnutie to však po vážnom rozhodovaní odmietlo s vysvetlením, že z dlhodobého hľadiska je pre KDH odchod do opozície lepším riešením.⁹⁰ Od júla začala fungovať nová vládna koalícia, ktorú tvorili strany Smer-SD, SNS a ĽS-HZDS, pričom v opozícii pôsobili okrem strany KDH aj SDKÚ-DS a SMK.

⁸⁸ PÁLFYOVÁ, M.: *Na KDH sa vznášal iba bocian Kristián*, In: <http://dennik.sme.sk/c/2769860/na-kdh-sa-vznasal-iba-bocian-kristian.html#ixzz1IfvA8xmA>, 02.04.2011

⁸⁹ BÚTOROVÁ, Z.- GYÁRFÁŠOVÁ, O.: *Verejná mienka*. In: Slovensko 2005. s. 225-227

⁹⁰ MESEŽNIKOV, G.: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Slovensko 2006. s. 93-95

4 Záver

Kresťanskodemokratické hnutie je pravicová politická strana pôsobiaca na slovenskej politickej scéne od roku 1990. Tak ako každá iná strana, aj KDH sa celú dobu svojho pôsobenia vyvíjalo a snažilo sa dosiahnuť čo najlepšie politické výsledky. Nemennými zostávali len jej ideologické hodnoty, ktoré si strana zakladá na kresťanskej viere. Ako jedna z koalíčných strán vo volebnom období 2002-2006 sa podieľala na formovaní slovenskej spoločnosti, v ktorej došlo k niekoľkým zmenám a reformám. Medzi najdôležitejšie udalosti patrila integrácie Slovenska do Európskej únie a členstvo v NATO. KDH podporovalo obidva tieto integračné procesy, aj keď miestami s určitými výhradami. Voľby do Európskeho parlamentu považovali za úspešné, v Bruseli obsadili tri miesta. Okrem nich, sa jeden z ich predstaviteľov J. Figel' stal prvým slovenským komisárom v EÚ. Počas celého volebného obdobia sa strana snažila presadiť rozličné návrhy zákonov, z ktorých niektoré sa podarili, niektoré nie. Za charakteristický znak by sme mohli považovať aj spory vo vláde, ku ktorým dochádzalo v prípade KDH takmer neprestajne. Jeden z takýchto sporov sa im stal osudovým a KDH pre odmietnutie zmluvy o výhrade svedomia ukončilo svoje pôsobenie v koalícii, a do konca volebného obdobia pôsobilo v opozícii.

Cieľom našej práce bolo priblížiť čitateľom pôsobenie strany v zvolenom volebnom období, čo sa nám pomocou rozličných návrhov zákonov, sporov, volieb a vyjadrení jednotlivých členov aj podarilo. Samozrejme, narazili sme aj na problémy, pretože nie všetky udalosti boli dostatočne opísané v dostupnej literatúre a spomenuté sú len v skratke. Súčasťou nášho cieľu bolo aj zistiť, či hnutie vynaložilo dostatočnú snahu na splnenie svojich cieľov z volebného programu. Tu môžeme jednoznačne povedať že splnilo, čoho dôkazom nám boli rozoberané spory, ktoré vznikli práve z toho dôvodu, že KDH sa snažilo stáť si za svojím názorom, presadiť pre nich najdôležitejšie návrhy a odmietnuť zákony, s ktorými nesúhlasilo.

Našou hypotézou bolo, že KDH bude schopné presadiť návrhy zákonov a splniť najdôležitejšie body zo svojho volebného programu a tým si udržať svojich voličov. Po napísaní práce sme došli k záveru, že sa politikom hnutia podarilo dodržať len niektoré z nich a aj napriek vynaloženej snahe sa niektoré z najdôležitejších bodov z ich programu neuskutočnili. Na druhej strane to nijako neovplyvnilo názor jej voličov, ktorí boli podľa prieskumov relatívne spokojní s ich činnosťou. To sa odrazilo aj na

výsledkoch volieb v roku 2006, kedy v porovnaní s voľbami z roku 2002 voličov KDH ešte mierne pribudlo. Hypotéza sa nám teda aj napriek nepresadeniu niektorých dôležitých návrhov čiastočne naplnila.

Téma KDH vo volebnom období 2002-2006 ma zaujala a pri jej písaní som sa dozvedela množstvo nových informácií o vtedajšej politickej scéne na Slovensku. V budúcnosti by som sa tejto téme chcela venovať aj naďalej a rozšíriť si poznatky predovšetkým o činnosti a názoroch politikov zo strany KDH.

5 Zoznam použitej literatúry

1. BRHLÍKOVÁ, R. EÚ a jej rozšírenie očami jej občanov. In *Politický vývoj v štátoch Višegrádskej štvorky*. Nitra: UKF, 2004. 172 s. ISBN 80-8050-759-7
2. BÚTOROVÁ, Z. – GYÁRFÁŠOVÁ, O. Verejná mienka. In *Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2006. 771 s. ISBN 80-88935-84-9
3. GYÁRFÁŠOVÁ, O. Volebné správanie. In *Slovenské voľby '02. Výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: IVO, 2003. 626 s. ISBN 80-88935-43-1
4. KOLLÁR, M. Cirkvi. In *Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2006. 771 s. ISBN 80-88935-84-9
5. KOPEČEK, L. Slovensko- politický systém a jeho vývoj. In *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005. 727 s. ISBN 80-7367-038-0
6. KRIVÝ, V. Výsledky parlamentných volieb 2002. In *Slovensko 2002. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2002. 976 s. ISBN 80-88935-40-7
7. KRIVÝ, V. Voľby v roku 2004. In *Slovensko 2004. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2005. 992 s. ISBN 80-88935-75-X
8. KRIVÝ, V. Voľby v roku 2006. In *Slovensko 2006. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2007. 768 s. ISBN 978-80-88935-92-6
9. KRNO, S. *Politické strany štátov Višegrádskej štvorky*. Nitra: UKF, 2007. 400 s. ISBN 80-8050-910-7

10. KRNO, S. Politické strany a voľby na Slovensku. In *Politický vývoj v štátoch Višegrádskej štvorky*. Nitra: UKF, 2004. 172 s. ISBN 80-8050-759-7
11. KRNO, S. *Typológia politických strán (so zreteľom na transformujúce sa štáty)*. Nitra: UKF, 2006. 176 s. ISBN 80-8050-940-9
12. MESEŽNIKOV G. Parlamentné voľby 2002 a vývoj systému politických strán. In *Slovenské voľby '02: výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: IVO, 2003. 262 s. ISBN 80-88935-43-1
13. MESEŽNIKOV, G. Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In *Slovensko 2002. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2002. 976 s. ISBN 80-88935-40-7
14. MESEŽNIKOV, G. Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In *Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2003. 819 s. ISBN 80-88935-57-1
15. MESEŽNIKOV, G. Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In *Slovensko 2004. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2005. 992 s. ISBN 80-88935-75-X
16. MESEŽNIKOV, G. Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In *Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2006. 771 s. ISBN 80-88935-84-9
17. MESEŽNIKOV, G. Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In *Slovensko 2006. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO, 2007. 768 s. ISBN 978-80-88935-92-6
18. MESEŽNIKOV, G. Politický systém. In *Slovensko na ceste do neznáma*. editor Kol. Bratislava: IVO, 2003. 263 s. ISBN 80-88935-56-3

19. SZOMOLÁNYI, S. Voľby v krajinách V4. In *Slovenské voľby '02: výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: IVO, 2003. 262 s. ISBN 80-88935-43-1

20. WIENK, Z. – MAJCHRÁK, J. Volebná kampaň. In *Slovenské voľby '02: výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: IVO, 2003. 262 s. ISN 80-88935-43-1

Internetové zdroje:

1. Profil Kresťanskodemokratického hnutia. In *Sme*. [online]. 2003. [cit. 2011-02-10]. Dostupné na internete: <http://volby.sme.sk/c/861743/profil-krestanskodemokratickeho-hnutia.html>
2. Tri otázky lídrom, ako sa poučili z koalície. In *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-10]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/590181/tri-otazky-lidrom-ako-sa-poucili-z-koalicie.html#ixzz1GZIOg1xB>
3. VOLEBNÝ PROGRAM KRESŤANSKODEMOKRATICKÉHO HNUZIA. . [online]. [cit. 2011-02-11]. Dostupné na internete: <http://volby2002.kdh.sk/vprogram.htm>
4. Figel': Zapojím sa do kampane ako každý iný. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-11]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/581202/figel-zapojim-sa-do-kampane-ako-kazdy-iny.html#ixzz1GZGwGyg9>
5. FRIŠ, M. Prvé spory o novej vláde. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/676000/prve-spory-o-novej-vlade.html#ixzz1GaZuC9tM>
6. PATAJ, R. Čo chcú robiť strany a čo chcú ľudia. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/676187/co-chcu-robit-strany-a-co-chcu-ludia.html#ixzz1GaaRM3w9>

7. Vznikla legislatívna rada vlády. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-27].
Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/724683/vznikla-legislativna-rada-vlady.html#ixzz1GbSTueRc>
8. PATAJ, R. KDH sa znovu pokúsi zrušiť amnestie. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-18]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/699635/kdh-sa-znovu-pokusi-zrusit-amnestie.html#ixzz1GavUvVMY>
9. KDH na Mečiarove amnestie nezabudne. In: *Sme*. [online]. 2002. [cit. 2011-02-18]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/719868/kdh-na-meciarove-amnestie-nezabudne.html#ixzz1Gb7onakA>
10. Antidiskriminačný zákon netreba, tvrdí KDH. In: *Sme* [online]. 2002. [cit. 2011-02-20]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/707271/antidiskriminacny-zakon-netreba-tvrdi-kdh.html#ixzz1GaykPbaW>
11. Černák, P. Homosexuáli čakajú, čo pre nich urobí vláda. In: *Sme* [online]. 2002. [cit. 2011-02-20]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/699683/homosexuali-cakaju-co-pre-nich-urobi-vlada.html#ixzz1GavCGm7p>
12. Za antidiskriminačný zákon nehlasovali ministri za KDH. In : *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-02-23]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/1262208/za-antidiskriminacny-zakon-nehlasovali-ministri-za-kdh.html#ixzz1GyP7aAn7>
13. FILIPKO, R. Interrupcie- ANO a KDH sa neúspešne pokúšali zmieriť. In: *Sme* [online]. 2003. [cit. 2011-02-24]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/983572/interrupcie-ano-a-kdh-sa-neuspesne-pokusali-zmierit.html#ixzz1GrVeh2UG>

14. KDH navrhuje anonymné pôrody. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-02-24].
Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1263544/kdh-navrhuje-anonymne-porody.html>
15. Mikloško začal svoju kampaň. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-03-01].
Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1242029/miklosko-zacal-svoju-kampan.html#ixzz1GyCQLSod>
16. Aké chyby urobila vládna koalícia. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-03-01].
Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1450728/ake-chyby-urobila-vladna-koalicia.html>
17. STUPŇAN, I. Čarnogurský: Neobetujem slobodu. In: *Sme* [online]. 2003. [cit. 2011-03-05]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/772938/carnogursky-neobetujem-slobodu.html#ixzz1Gfd7geMa>
18. Reakcie politikov na členstvo Slovenska v NATO. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-03-05]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1322098/reakcie-politikov-na-clenstvo-slovenska-v-nato.html>
19. Dnes podpíšeme zmluvu s Európskou úniou. In: *Sme* [online]. 2003. [cit. 2011-03-05]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/872185/dnes-podpiseme-zmluvu-s-europskou-uniou.html#ixzz1GgZuV6yr>
20. KRPELAN, R. Koalícia začína boj o eurokomisára. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-03-10]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1227666/koalicia-zacina-boj-o-eurokomisara.html#ixzz1Gy38I3Xi>
21. SDKÚ: Hlasovanie o Trestnom zákone bolo nedorozumenie. In: *Sme* [online]. 2005. [cit. 2011-03-18]. Dostupné na internete:
<http://dennik.sme.sk/c/1924972/sdku-hlasovanie-o-trestnom-zakone-bolo-nedorozumenie.html#ixzz1IN5hVqlA>

22. JESENSKÝ, M. HZDS je proti plateniu za školy. In: *Sme* [online]. 2005. [cit. 2011-03-23]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1969599/hzds-je-proti-plateniu-za-skoly.html#ixzz1INpJ9HGe>
23. Poslanci opäť schválili zákon o rodine. In: *Sme* [online]. 2005. [cit. 2011-03-25]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1896272/poslanci-opat-schvalili-zakon-o-rodine.html>
24. FILIPKO, R. S čím idú politické strany do eurovolieb. In: *Sme* [online]. 2004. [cit. 2011-03-12]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/1487553/s-cim-idu-politicke-strany-do-eurovolieb.html#ixzz1H03qOcVn>
25. PÁLFYOVÁ, M. Na KDH sa vznášal iba bocian Kristián. In: *Sme* [online]. 2006. [cit. 2011-04-02]. Dostupné na internete: <http://dennik.sme.sk/c/2769860/na-kdh-sa-vznasal-iba-bocian-kristian.html#ixzz1IfvA8xmA>